

มาตรการอนุรักษ์ที่ดินและน้ำ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

ตามมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กรมป่าไม้ สำนักงานจัดการที่ดินป่าไม้ โทร. ๐ ๒๕๖๑ ๔๒๙๒ ต่อ ๕๙๙๕ โทรสาร ๐ ๒๕๖๙ ๕๕๗๔
ที่ ทส.๑๖๐๓.๓/ ๑๕๘๑๓ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุมัติให้ความเห็นชอบมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒
ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

- เรียน รองอธิบดีกรมป่าไม้ทุกท่าน
 ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้ทุกท่าน
 ผู้อำนวยการสำนักทุกสำนัก
 ผู้อำนวยการกองการอนุญาต
 ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑-๑๓
 ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาทุกสาขา
 ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 ผู้อำนวยการกลุ่มนิติการ
 ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบ
 ผู้อำนวยการกลุ่มตรวจสอบภายใน
 ผู้อำนวยการกลุ่มงานจริยธรรม

ตามที่กรมป่าไม้ได้แก้ไขปัญหากรณีราษฎรอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เรื่อง พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) โดยชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ กรอบมาตรการได้กำหนดให้ดำเนินการจัดระเบียบการใช้ที่ดินป่าไม้ตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการชะล้างพังทลายของดิน และรองรับการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม นั้น

กรมป่าไม้พิจารณาแล้ว เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นไปตามกรอบมาตรการมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ จึงเห็นชอบมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ดังนี้

๑. ความหมายและวัตถุประสงค์

มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑) หมายถึง การผสมผสานวิธีการลดการชะล้างพังทลายของดิน, ลดการเกิดภัยพิบัติ, ไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม และสามารถจัดการน้ำในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ ภายใต้ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑) ลดการชะล้างการพังทลายของดิน ลดการเกิดภัยพิบัติจากดินโคลนถล่ม ไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม และใช้ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒) เกิดการบริหารจัดการที่ดิน (Land Use Planning) ภายใต้ “แผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่” ให้ราษฎรที่อาศัยและทำกินในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ได้อยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่าที่จำเป็น

๓) นำไป...

๓) นำไปสู่การใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างยั่งยืน เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามภูมิสังคมในแต่ละบริบทของพื้นที่

๒. มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการต้องดำเนินการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ถือครอง ๓ ประการ ดังนี้

๑) งดเว้นการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชหรือลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช (เป้าหมายเลิกการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ภายในระยะเวลา ๙ ปี โดยลด ๒๐% ของพื้นที่ในปีแรก และลดลงใน ๑๐% ของพื้นที่ในปีต่อไป)

๒) หลีกเลี่ยงการจุดไฟเผาวัชพืชหรือลดการจุดไฟเผาวัชพืช / ยกเว้นการดำเนินการกำจัดเชื้อเพลิงตามมาตรการของแต่ละจังหวัดที่กำหนด

๓) รูปแบบที่เป็นข้อกำหนดสำหรับเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการและความเหมาะสมของราษฎร จำนวน ๒ รูปแบบ ได้แก่

๓.๑) เลือกนำเอามาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำทั้งวิธีกลหรือวิธีพืช (จากมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน รวม ๒๕ วิธี) ไปผสมผสานหรือประยุกต์ใช้ปฏิบัติในพื้นที่ อย่างน้อย ๔ วิธี

๓.๒) เลือกลงพื้นที่สีเขียวที่นำแนวพระราชดำริด้านปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาใช้เป็นมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เมื่อรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่

(โดยมีรายละเอียดตามเอกสารแนบ)

จึงเรียนมาเพื่อทราบ สำหรับสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑-๑๓ และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาทุกสาขา เพื่อทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

(นายสุวัชย์ อจลบุญ)
อธิบดีกรมป่าไม้

มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

กรมป่าไม้ได้แก้ไขปัญหากรณีราษฎรอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เรื่อง พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) โดยชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ กรอบมาตรการได้กำหนดให้ดำเนินการจัดระเบียบการใช้ที่ดินป่าไม้ตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการชะล้างพังทลายของดิน และรองรับการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม

กรมป่าไม้โดยสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณา มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ กำหนดแนวทางการดำเนินงาน โดยสรุปสาระสำคัญได้ ๔ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ กรอบแนวคิดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

๑. ต้องเหมาะสมกับภูมิสังคมในแต่ละบริบทของพื้นที่ เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน ลดการเกิดภัยพิบัติ และไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม

๒. ต้องเป็นเครื่องมือที่ราษฎรและเจ้าหน้าที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างยั่งยืน เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและเสริมสร้างอาชีพแบบเศรษฐกิจสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๓. กำหนดให้รูปแบบการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นวิธีในมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ นอกเหนือจากการอนุรักษ์ดินและน้ำตามวิถีกลและพืชของกรมพัฒนาที่ดิน

๔. ต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาอาชีพ มีการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจให้ชาวบ้านมีอาชีพทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย มีรายได้ที่ดีกว่าการดำรงชีวิตแบบเดิม มีโมเดลทางธุรกิจที่เป็นธรรมรองรับเกิดระบบห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการเกษตรเชิงเดี่ยวที่ทำลายสิ่งแวดล้อมมาสู่การอนุรักษ์ดินและน้ำ

ประเด็นที่ ๒ ความหมายและวัตถุประสงค์ของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑) หมายถึง การผสมผสานวิธีการลดการชะล้างพังทลายของดิน ลดการเกิดภัยพิบัติ ไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม และสามารถจัดการน้ำในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ ภายใต้ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. ลดการชะล้างพังทลายของดิน ลดการเกิดภัยพิบัติจากดินโคลนถล่ม ไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม และใช้ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒. เกิดการบริหารจัดการที่ดิน (Land Use Planning) ภายใต้ “แผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่” ให้ราษฎรที่อาศัยและทำกินในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ได้อยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่าที่จำเป็น

๓. นำไปสู่การใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างยั่งยืน เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามภูมิสังคมในแต่ละบริบทของพื้นที่

ประเด็นที่ ๓ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพที่ ๑ และ ๒

เพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ และกรอบแนวคิด คำจำกัดความ และวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการ ต้องดำเนินการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ถือครอง ๓ ประการ ดังนี้

๑. งดเว้นการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชหรือลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช (เป้าหมายเลิกการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ภายในระยะเวลา ๙ ปี โดยลด ๒๐% ของพื้นที่ในปีแรก และลดลงใน ๑๐% ของพื้นที่ในปีต่อไป)

๒. หลีกเลี่ยงการจุดไฟเผาวัชพืชหรือลดการจุดไฟเผาวัชพืช/ยกเว้นการดำเนินการกำจัดเชื้อเพลิง ตามมาตรการของแต่ละจังหวัดที่กำหนด

๓. รูปแบบที่เป็นข้อกำหนดสำหรับเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการและความเหมาะสมของราษฎร จำนวน ๒ รูปแบบ ได้แก่

๓.๑ เลือกนำเอามาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำทั้งวิธีกลหรือวิธีพืช (จากมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน รวม ๒๕ วิธี) ไปผสมผสานหรือประยุกต์ใช้ปฏิบัติในพื้นที่ อย่างน้อย ๔ วิธี

๓.๒ เลือกการเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่นำแนวพระราชดำริด้านปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาใช้เป็นมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เมื่อรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่

ประเด็นที่ ๔ ศักยภาพในการขับเคลื่อนและปัจจัยแห่งความสำเร็จของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

วิธีการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ สามารถจำแนกตามศักยภาพของราษฎร ผู้ที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขได้เป็น ๒ ระดับ คือ ๑) ระดับที่ชุมชนสามารถทำได้เอง และ ๒) ระดับต้องอาศัยองค์กรภายนอกสนับสนุน ดังนั้น การที่จะทำให้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำประสบความสำเร็จ ต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ สรุปได้ดังนี้

- สร้างเครือข่ายการสนับสนุนความร่วมมือ ทำบันทึกความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ให้สามารถร่วมมือกับกรมป่าไม้ขับเคลื่อนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ควบคู่กับการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑ และ ๒ เสริมสร้างโมเดลเศรษฐกิจที่เป็นธรรมควบคู่การฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม ให้ราษฎรได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ที่สูง เพิ่มคุณค่าในหลากหลายมิติเพื่อสร้างแรงจูงใจด้านคุณภาพชีวิตและรายได้ ส่งเสริมการพัฒนาในด้าน carbon credit และการสร้างห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ให้กับชุมชนพื้นที่ คทช.

- ทำงานอย่างบูรณาการเชิงพื้นที่และมีพื้นที่ตัวอย่างการบริหาร “แผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่” อย่างเป็นรูปธรรม กำหนดรูปแบบและ Unit Cost ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ/พืชที่ปลูกให้เหมาะสมและชัดเจน จัดทำแผนงานและงบประมาณในการปลูกและการบำรุงรักษาต้นไม้อย่างน้อย ๓ ปี รวมถึงการตรวจสอบ ติดตามงาน และควบคุมการปฏิบัติต่อเนื่องตามแผนการจัดการ ๔ ด้าน

- การปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Mind set) ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้การอนุรักษ์ดินและน้ำ คู่มือและเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ให้กับเจ้าหน้าที่/ราษฎร

- กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ คทช.

- มีแนวทางและมาตรการช่วยเหลือประชาชนที่ปลูกพืชอยู่เดิม ให้สอดคล้องกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และสร้างแรงจูงใจในการนำมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
สารบัญ	ข
บทที่	
๑. ความเป็นมาและความสำคัญของการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑	๑
๒. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑	๔
๒.๑ ภาคบรรยาย : องค์ความรู้การอนุรักษ์ดินและน้ำ	๔
๒.๒ ภาคระดมความคิด : มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติพื้นที่ลุ่มน้ำ ชั้นที่ ๑ และ ๒	๖
๓. สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑	๗
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	๑๒
๑. เอกสารการบรรยาย เรื่อง “หลักการและวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง” ของนายยุทธศาสตร์ อนุรักษ์พันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน	๑๓
๒. เอกสารการบรรยาย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนและวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ” ของนางสาวเพชรดา อยู่สุข รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	๒๑
๓. เอกสารการบรรยาย เรื่อง “รูปแบบการเกษตรและห้วงโซ่อุปทานเพื่อการผลิตและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน” ของนายรัฐภัทร์ ศรีจันทร์กลัด มูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย (TOF) และนายอัครพงษ์ วงศ์พิงไชย อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	๓๐
๔. เอกสารการบรรยาย เรื่อง “ระบบวนเกษตรในพื้นที่สูงเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน” ของผศ. ดร. พสุธา สุนทรห้าว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	๓๔
๕. ชุดองค์ความรู้กึ่งศตวรรษพัฒนาที่ดิน การชะล้างพังทลายของดินและการอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สิงหาคม ๒๕๕๖	๔๗
๖. นิยามและทางเลือกมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ กลุ่มอนุรักษ์ดินและน้ำ กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กันยายน ๒๕๔๔	๔๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	๔๘
๑. โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑	๔๙
๒. รูปภาพการประชุม	๖๓
๓. รายละเอียดการระดมความคิดเห็น	๖๕
๔. รูปภาพการระดมความคิดเห็น	๗๐

บทที่ ๑

ความเป็นมาและความสำคัญของการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญ

พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีอัตราการลดลงทุกปี สาเหตุสำคัญคือการบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน มีการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องทำให้ดินเสื่อมสภาพ เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน เกิดการกัดเซาะเป็นร่องน้ำทำให้สูญเสียหน้าดิน เมื่อดินถูกพัดพาไปเป็นตะกอนทำให้แม่น้ำลำคลองและอ่างเก็บน้ำตื้นเขิน ทำให้เกิดอุทกภัย เมื่อสูญเสียหน้าดินความชื้นในดินจะลดลง ดินจะแห้งแล้งขาดความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรจะต้องใช้สารเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ดินเสื่อมสภาพและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าไปบังคับใช้กฎหมายจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับราษฎร มีปัญหาเรียกร้องให้ทางราชการแก้ไขปัญหามาโดยตลอด

การชะล้างพังทลายแบบริ้ว
(rill erosion)

การชะล้างพังทลายแบบร่องลึก
(gully erosion)

แผ่นดินเลื่อน (landslides)

ดินเลื่อน (soil creep)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมป่าไม้ได้แก้ไขปัญหาราษฎรอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โดยจำแนกราษฎรที่ถือครองทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามช่วงระยะเวลาการเข้าครอบครองและการใช้ที่ดินตามชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ และกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาให้ราษฎรสามารถอยู่ร่วมกันกับป่าได้อย่างยั่งยืน จำนวน ๔ กลุ่ม ดังนี้

พื้นที่	กรอบมาตรการ
กลุ่ม ๑ ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในลุ่มน้ำชั้น ๓, ๔, ๕ ก่อน มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิ.ย.๕๑ (๓.๙ ล้านไร่)	อนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.)

พื้นที่	กรอบมาตรการ
<p>กลุ่ม ๒ ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในลุ่มน้ำชั้น ๓, ๔, ๕ หลังมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิ.ย.๔๑ และต้องปฏิบัติตามคำสั่ง คสช.ที่ ๖๖/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๗ มิ.ย.๕๗</p> <p>(๓.๗ ล้านไร่)</p>	<p>อนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินแบบแปลงรวมโดยออกแบบการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างชุมชน และหน่วยงานรัฐ โดยชุมชนต้องดูแลรักษาและใช้ประโยชน์พื้นที่ในลักษณะที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ ตามที่กำหนดร่วมกัน</p>
<p>กลุ่ม ๓ ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในลุ่มน้ำชั้น ๑, ๒ ก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิ.ย.๔๑</p> <p>(๒.๑ ล้านไร่)</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. จัดระเบียบการใช้ที่ดินทำกิน และรับรองการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม ๒. กำกับควบคุมจัดการการใช้ที่ดินและป่าไม้ภายใต้การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ห้ามบุกรุกขยายพื้นที่ ๓. พื้นฟูสภาพป่าในรูปแบบการมีส่วนร่วม ส่งเสริมราษฎรปลูกป่า ๓ อย่าง ๔. ใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการชะล้างพังทลาย
<p>กลุ่ม ๔ ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในลุ่มน้ำชั้น ๑, ๒ หลังมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิ.ย.๔๑ และต้องปฏิบัติตามคำสั่ง คสช.ที่ ๖๖/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๗ มิ.ย.๕๗</p> <p>(๒.๘ ล้านไร่)</p>	<p>วางแผนร่วมกับราษฎรและกรรมการหมู่บ้านประชาคม/ออกแบบ/คัดเลือกพันธุ์ไม้ตามแนวพระราชดำริปลูกป่า ๓ อย่าง เพื่อฟื้นฟูสภาพป่า โดยกรมป่าไม้จัดหาพันธุ์ไม้และให้ราษฎรเป็นผู้ดูแลต้นไม้ที่ปลูก และราษฎรใช้ประโยชน์ที่ดินในระหว่างแถวของต้นไม้ได้ โดยราษฎรจะได้รับประโยชน์จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไม้ที่ปลูก และพืชพื้นล่างด้วย</p>

นโยบายรัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ดังกล่าว ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ กรอบมาตรการได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบการใช้ที่ดินป่าไม้ตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการชะล้างพังทลายของดิน และรองรับการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม

๒. การดำเนินงานที่ผ่านมา

กรมป่าไม้ โดยสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ ได้จัดประชุมหารือเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามกรอบมาตรการมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โดยมีรองอธิบดีกรมป่าไม้ (นายชีวะภาพ ชีวะธรรม) เป็นประธาน จำนวน ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ และครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาประเด็นมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โดยเห็นชอบในหลักการให้จำแนกการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่

ป่าสงวนแห่งชาติเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเอง และระดับที่ชุมชนต้องได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานภายนอก แต่เนื่องจากเป็นเรื่องทางวิชาการที่ประชุมได้มอบหมายสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เป็นวิทยากร และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ขึ้น เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของกรมป่าไม้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ต่อไป

บทที่ ๒

การประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ทส ๑๖๐๓.๓/๑๖๐๐ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ เสนอกรมป่าไม้เพื่อขออนุมัติจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เพื่อกำหนดกรอบมาตรการ และกำหนดแนวทางการดำเนินงานอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ซึ่งกรมป่าไม้ได้อนุมัติให้สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ โรงแรมมารวย การ์เด้น กรุงเทพมหานคร โดยกรมป่าไม้ได้มีคำสั่ง ที่ ๑๙๗๗/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ และคณะทำงานดำเนินการโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ และมีคำสั่ง ที่ ๑๙๗๘/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ให้ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้ หัวหน้าฝ่ายจัดการสิทธิการใช้ที่ดินป่าไม้ และเจ้าหน้าที่ ส่วนจัดการที่ดินป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่องที่ จำนวน ๔๖ คน เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการได้กำหนดกระบวนการดำเนินงาน ๒ ส่วน ได้แก่

๑. ภาคบรรยาย โดยวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา บรรยายองค์ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่สูง ดังนี้

๑.๑ การบรรยายเรื่อง “หลักการและวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง” โดย นายยุทธศาสตร์ อนุรักษ์พันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วม การประชุม ได้รับความรู้ถึงหลักการและความสำคัญ ตลอดจนวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูงที่สอดคล้อง กับการจัดการที่ท้าทายและที่อยู่อาศัยของราษฎรบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

๑.๒ การบรรยายเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนและวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ” โดยนางสาวเพชรดา อยู่สุข รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้รับความรู้ในด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำตามพระราชดำริ การจัดการป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

๑.๓ การบรรยายเรื่อง “รูปแบบการเกษตรและห่วงโซ่อุปทานเพื่อการผลิตและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน” โดยนายรัฐภัทร์ ศรีจันทร์กลัด มูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย (TOF) และนายอัครพงษ์ วงศ์พิงไชย อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้รับความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเกษตรที่นำไปสู่การบริโภคและผลิตที่ยั่งยืน (sustainable consumption and production patterns) รวมถึงการสร้างห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain)/ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ที่ส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหาร การสร้างรายได้ที่มั่นคงควบคู่กับการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำที่สัมพันธ์กับโมเดลเศรษฐกิจ BCG ให้ราษฎรมีอาชีพที่มั่นคงคู่กับการดูแลรักษาป่าต้นน้ำ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals (SDGs))

๑.๔ การบรรยายเรื่อง “ระบบวนเกษตรในพื้นที่สูงเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน” โดยผศ. ดร. พสุธา สุนทรห้าว คณະวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้รับความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและการจัดการระบบวนเกษตร (หรือเกษตรแบบผสมผสาน) ที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

๒. ภาคการระดมความคิด แบ่งกลุ่มระดมความคิดตามภูมิภาค จำนวน ๔ กลุ่ม มีวิทยากรประจำกลุ่มจากผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน, สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), มูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย (TOF) และคณະวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อพิจารณารอบความคิด/แนวทาง รวมถึงรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ในประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ ๑ กรอบความคิดและแนวทางที่จะนำมาใช้ในมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพที่ ๑ และ ๒ ที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่ทำกินและที่อยู่อาศัยตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เช่น แนวทางพระราชดำริการทำการเกษตรที่ยั่งยืน การใช้ประโยชน์พื้นที่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การดำเนินการโดยวิธีพืชและวิธีเชิงกล การลดปัญหาการใช้สารเคมี และแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่า เป็นต้น

ประเด็นที่ ๒ รูปแบบและวิธีการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ได้แก่

- รูปแบบที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเอง เช่น การทำการเกษตรที่ยั่งยืน, การจัดการพื้นที่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (ตลอดจนการกำหนดเงื่อนไขการงดเว้น/การหลีกเลี่ยง), วิธีการทางพืช, วิธีการที่สามารถใช้แรงงาน/เครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องจักรขนาดเล็ก

- รูปแบบที่ชุมชนต้องได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ การดำเนินงานวิธีการ เช่น ชั้บ้นไคดิน, คุ้รับน้ำรอบเขา, คั้บชะลอคความเร็วของน้ำ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดผลการระดมความคิดเห็นปรากฏในภาคผนวก

บทที่ ๓

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

จากการแบ่งกลุ่มระดมความคิด เพื่อพิจารณากรอบความคิด/แนวทาง รวมถึงรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ สรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ กรอบความคิดวัตถุประสงค์ที่จะนำมาใช้ในมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่ทำกินและที่อยู่อาศัยตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

กรอบความคิดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ สรุปได้ดังนี้

๑. มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ต้องเหมาะสมกับภูมิสังคมแต่ละบริบทของพื้นที่ เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน ลดการเกิดภัยพิบัติ และไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม

๒. มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ต้องเป็นเครื่องมือที่ราษฎรและเจ้าหน้าที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างยั่งยืน เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและเสริมสร้างอาชีพแบบเศรษฐกิจสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (บางกรณีต้องสามารถนำไปส่งเสริมให้สอดคล้องกับวิถีอาชีพที่ปลูกไม้ยืนต้นเดิม เกิดผลกระทบน้อยต่อผลผลิตของไม้ผลหลัก เช่น ยางพารา ปาล์ม ผลไม้)

๓. กำหนดให้รูปแบบการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นวิธีในมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ นอกเหนือจากการอนุรักษ์ดินและน้ำตามวิถีเชิงกลและเชิงพีชของกรมพัฒนาที่ดิน เพราะเป็นการจัดการพื้นที่ที่เกิดประโยชน์ทั้งการอนุรักษ์ดินและน้ำ เสริมสร้างโอกาสด้านอาชีพ และนำไปสู่การจัดการที่ยั่งยืน

๔. มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำควรดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาอาชีพ มีการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีการสร้างพันธมิตรที่มีความสามารถที่หลากหลายแต่เป้าหมายเดียวกัน คือ เกิดการวางแผนการใช้ประโยชน์และการจัดการที่ดิน (Land Use Planning) ภายใต้ “แผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่” เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจให้ชาวบ้านมีอาชีพทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย ที่จะมียารายได้ที่ดีกว่าการดำรงชีวิตแบบเดิม มีตลาดรองรับผลผลิต ควรมีโมเดลทางธุรกิจที่เป็นธรรมรองรับ เกิดระบบห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) เพื่อปรับเปลี่ยนการเกษตรเชิงเดี่ยวที่ทำลายสิ่งแวดล้อมมาสู่การอนุรักษ์ดินและน้ำ

วัตถุประสงค์ของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ สรุปได้ดังนี้

๑. ลดการชะล้างพังทลายของดิน ให้อัตราการสูญเสียดินใกล้เคียงกับอัตราการเกิดดิน และพยายามรักษาให้อยู่ในสภาพที่สมดุล

๒. ไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม และลดการเกิดภัยพิบัติจากดินโคลนถล่ม

๓. รักษาน้ำและความชื้นในดิน รวมถึงการใช้ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔. เกิดการบริหารจัดการที่ดิน (Land Use Planning) ภายใต้ “แผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่” ให้ราษฎรที่อาศัยและทำกินในพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑ และ ๒ ได้อยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่าที่จำเป็น

๕. นำไปสู่การใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างยั่งยืน เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามภูมิสังคมในแต่ละบริบทของพื้นที่

ประเด็นที่ ๒ รูปแบบและวิธีการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

เพื่อให้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นไปตามกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ ในการระดมความคิดจึงได้วิเคราะห์ข้อมูล กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ ร่วมพิจารณาคำจำกัดความ รูปแบบและวิธีการดำเนินงานของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่ทำกินและที่อยู่อาศัยตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ได้ดังนี้

คำจำกัดความมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำตามมติ ครม. ๒๖ พ.ย. ๖๑

มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ตามมติคณะรัฐมนตรี ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑) หมายถึง การผสมผสานวิธีการลดการชะล้างพังทลายของดิน ลดการเกิดภัยพิบัติ ไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม และสามารถจัดการน้ำในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ ภายใต้ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบและวิธีการดำเนินงานของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

รูปแบบของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ที่ราษฎรต้องนำไปปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ สรุปได้ดังนี้

๑. งดเว้นการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช/ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช (เป้าหมายเลิกใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชภายในระยะเวลา ๙ ปี โดยลด ๒๐% ของพื้นที่ในปีแรก และลดลงใน ๑๐% ของพื้นที่ในปีต่อไป)

๒. หลีกเลี่ยงการจุดไฟเผาวัชพืชหรือลดการจุดไฟเผาวัชพืช/ยกเว้นการดำเนินการกำจัดเชื้อเพลิงตามมาตรการของแต่ละจังหวัดที่กำหนด (สอดคล้องวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยใช้ระบบพืชที่ต้องปฏิบัติ ไม่เผาทำลายเศษซากพืช)

๓. รูปแบบที่เป็นข้อกำหนดสำหรับเลือกปฏิบัติตามความต้องการและความเหมาะสมของราษฎร จำนวน ๒ รูปแบบ ได้แก่

๓.๑ เลื่อนนำเอามาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำทั้งวิธีการหรือเชิงพืช (จากมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน) ไปผสมผสานหรือประยุกต์ใช้ปฏิบัติในพื้นที่ อย่างน้อย ๔ อย่าง ดังนี้

๓.๑.๑ มาตรการวิธีพืช (Agronomic Methods)

“มาตรการวิธีพืช” หมายความว่า วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยวิธีการทางพืช โดยการปลูกพืชหรือใช้ส่วนใดๆ ของพืชทำให้เป็นแถบหรือเป็นแนว หรือปกคลุมผิวดินหรืออื่นๆ

ดังนั้น วิธีเชิงพืช จึงเป็นการจัดระบบพืชโดยการผสมผสานกันระหว่างมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำและการจัดการระบบพืชปลูก วิธีการนี้พืชจะทำหน้าที่เป็นตัวสกัดกั้นพลังงานของเม็ดฝนที่ตกลงมาก่อนที่จะกระทบกับผิวดินช่วยลดความเร็วของน้ำที่ไหลบ่าและลดอำนาจการกัดเซาะของน้ำและยังช่วยให้ดินมีความชุ่มชื้นมากขึ้น น้ำสามารถซึมลงไปดินได้ดีขึ้น การควบคุมการเกิดกษัยการของดิน ได้แก่

- ๑) การปลูกพืชสลับเป็นแถบ
- ๒) การปลูกพืชตามแนวระดับ
- ๓) การปลูกพืชคลุมดิน
- ๔) การปลูกพืชบำรุงดิน
- ๕) การปลูกพืชแซม

- ๖) การปลูกพืชเลื้อมฤดู
- ๗) การปลูกพืชหมุนเวียน
- ๘) การปลูกแถบหญ้าตามแนวระดับ
- ๙) การปลูกพืชไม้พุ่มเป็นแถบตามแนวระดับ
- ๑๐) การทำคันเศษซากพืชตามแนวระดับ
- ๑๑) การคลุมดิน
- ๑๒) การสร้างแนวกันลม

๓.๑.๒ มาตรการวิธีกล (Mechanical Methods)

“มาตรการวิธีกล” หมายความว่า วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการก่อสร้างโครงสร้างทางวิศวกรรม โดยวิธีการไถพรวนตามแนวระดับ คันดินกั้นน้ำ ชั้นบันไดดิน คูรับน้ำขอบเขา บ่อน้ำในไร่นาหรืออื่นๆ

ดังนั้น วิธีเชิงกลจะมุ่งหนักไปในการก่อสร้างสิ่งกีดขวางความลาดชันของพื้นที่เพื่อสกัดกั้นน้ำไหลบ่าและการพังทลายของดิน การอนุรักษ์โดยวิธีกลนี้เป็นการป้องกันการชะล้างพังทลายได้ทันที แต่เสียค่าใช้จ่ายสูง และในระหว่างก่อสร้างต้องพิถีพิถันให้ดี มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายมากขึ้นไปอีก ได้แก่

๑) การปลูกพืชตามแนวระดับ (Control cultivation) ได้แก่ การไถพรวนปลูกและเก็บเกี่ยวพืชขนานไปตามแนวระดับ ขวางความลาดชันของพื้นที่

๒) การสร้างคันดินกั้นน้ำ (Terracing) เป็นการสร้างคันดินหรือร่องน้ำขวางความลาดชันของพื้นที่เพื่อลดความยาวของพื้นที่ที่รับน้ำฝนให้สั้นลง อย่างไรก็ตามการที่จะให้คันดินกั้นน้ำมีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินนั้นจะต้องทำการปลูกพืชตามแนวระดับ และใช้มาตรการอื่นๆ ผสมผสานไปด้วย ชนิดของคันดินแบ่งเป็น ๒ แบบ คือ

๒.๑) คันดินชั้นบันได (Bench Terrace) ทำโดยการปรับพื้นที่ลาดชันให้เป็นชั้นบันได เพื่อลดความยาวและลดการลาดชันของพื้นที่ สำหรับไม้ผลเป็นการปรับพื้นที่เป็นชั้นบันไดแบบแคบ โดยมีความกว้างประมาณสองเมตรไปตามแถวไม้ผล เหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงและต้องการทำเป็นสวนไม้ผล

๒.๒) คันดินกั้นน้ำ (Field Terrace) เป็นการสร้างคันดินและร่องน้ำขวางความลาดชันของพื้นที่เป็นช่วงๆ ซึ่งอาจจะเป็นคันดินแบบลดระดับ (Graded terrace) เพื่อช่วยระบายน้ำ หรือเป็นแบบระดับ (Level) เพื่อเก็บกักเก็บน้ำไว้ก็ได้

๓) ฐานปลูกไม้ผลเฉพาะต้น (Individual basin) เป็นการปรับพื้นที่ที่เป็นฐานขนาดเล็ก ที่ทำขึ้นสำหรับปลูกต้นไม้แต่ละต้นโดยเฉพาะ ในพื้นที่ที่มีความชันสูง เส้นผ่าศูนย์กลางขึ้นกับขนาดทรงพุ่มของต้นไม้ที่ปลูก มีสองแบบ คือ ฐานรูปวงกลม และฐานรูปสี่เหลี่ยม ใช้กับพื้นที่ที่มีความลาดเทต่ำถึงลาดชันสูง จะใช้ร่วมกับคูรับน้ำขอบเขา ลงทุนต่ำ สามารถใช้แรงงานคนขุดได้ สามารถใช้กับพื้นที่ที่เป็นสวนผลไม้เก่า ที่ปลูกพืชไปแล้วโดยไม่ได้วางระดับ

๔) คูรับน้ำรอบเขา (Hillside ditch) เป็นคูรับน้ำที่จัดทำขึ้นขวางความลาดชันของพื้นที่เป็นช่วงๆ โดยมีระดับของร่องน้ำลาดไปยังทางน้ำที่จัดทำขึ้นหรือบริเวณที่รับน้ำได้ เช่น พุ่มหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือแปลงพืชคลุมหนาๆ

๕) คันดินเบนน้ำ (Diversion) เป็นคันดินขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นเพื่อเบนน้ำเหนือพื้นที่ไม่ให้เข้าไปปรกวนในไร่นา ที่พักอาศัย ฯลฯ หรืออาจจะเบนน้ำไปลงอ่างเก็บน้ำก็ได้

๖) เขื่อนกั้นร่องน้ำ (Check dam) เป็นสิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายแบบร่องลึกโดยสร้างขวางทางน้ำเป็นช่วงๆ ในร่องน้ำที่เกิดการกัดเซาะเพื่อชะลอความเร็วของน้ำ เขื่อนกั้นร่องน้ำนี้อาจสร้างด้วยเศษไม้ ท่อนไม้ หิน ดิน หรือคอนกรีตก็ได้

๗) ทางระบายน้ำ (Waterway) สร้างขึ้นเพื่อรับน้ำจากคันดินกั้นน้ำ คูรับน้ำรอบเขา หรือบริเวณระบายน้ำของอ่างเก็บน้ำ เพื่อควบคุมการไหลของน้ำไปยังที่กำหนดไว้

๘) บ่อน้ำในไร่นา (Farm pond) ช่วยในการเก็บกักน้ำที่ไหลบ่ามาตามหน้าดินรวมทั้งตะกอนที่ถูกชะล้างไว้เป็นช่วงๆ ไม่ให้เกิดผลเสียหายรุนแรงแก่พื้นที่เพาะปลูก ตลอดจนแหล่งน้ำอื่นๆ นอกจากนั้นยังเป็นการเก็บกักน้ำไว้ในช่วงที่จำเป็นอีกด้วย

๙) การยกร่องตามแนวระดับ เหมาะสำหรับพื้นที่แห้งแล้ง มีปริมาณน้ำฝนน้อย

๑๐) การยกร่องปิดหัวท้าย (Tied ridging) เป็นการปรับพื้นที่ โดยการยกร่องปลูกพืชสองทิศทาง กลุ่มหนึ่งยกร่องไปตามความลาดเท อีกกลุ่มหนึ่งยกร่องในแนวตั้งฉากกับความลาดเท ทำให้เกิดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเล็กๆ เต็มพื้นที่ ใช้เสริมกับการปลูกพืชตามแนวระดับในพื้นที่ที่มีความลาดเท

๑๑) คันดินรับน้ำลูกครึ่งวงกลมและรูปสี่เหลี่ยมคางหมู เป็นการทำคันดินให้เป็นรูปครึ่งวงกลมและรูปสี่เหลี่ยมคางหมูตามแนวระดับ โดยใช้แรงคน เพื่อช่วยเก็บกักน้ำไหลบ่าจากพื้นที่ด้านบน

๑๒) ถนนเชื่อมโยงในไร่นา (Access Roadway) และทางลำเลียงในไร่นา (Farm Road)

๑๓) การไถพรวนดินล่างเป็นการทำให้ดินชั้นล่างแตกแยก โดยไม่ยกดินชั้นล่างขึ้นมาบนผิวหน้าดิน โดยการใช้เครื่องจักรกล

๓.๒ เลือกรูปแบบพื้นที่สีเขียวที่นำแนวพระราชดำริด้านปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาใช้เป็นมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เมื่อรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ ดังนี้

๓.๒.๑ แนวพระราชดำริการปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งเป็นแนวคิดของการผสมผสานการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ควบคู่ไปกับเศรษฐกิจและสังคม ตามพระราชดำรัส ได้แก่ “ป่าไม้ที่จะปลูกนั้น สมควรที่จะปลูกแบบป่าใช้ไม้หนึ่ง ป่าสำหรับใช้ผลหนึ่ง ป่าสำหรับใช้เป็นพื้นที่อย่างหนึ่ง อันนี้แยกออกไปเป็นกว้างๆ ใหญ่ๆ การที่จะปลูกต้นไม้สำหรับได้ประโยชน์ ดังนี้ ในคำวิเคราะห์ของกรมป่าไม้ รู้สึกจะไม่ใช่ป่าไม้ แต่ในความหมายของการช่วยเหลือเพื่อต้นน้ำลำธารนั้น ป่าไม้เช่นนี้จะเป็นสวนผลไม้ก็ตาม หรือเป็นสวนไม้พุ่มก็ตามนั้นแหละเป็นป่าไม้ที่ถูกต้อง เพราะทำหน้าที่เป็นป่า คือ เป็นต้นไม้และทำหน้าที่เป็นทรัพยากรในด้านสำหรับให้ผลที่มาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้”, “การปลูกป่า ๓ อย่าง แต่ให้ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งได้ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน และไม้พุ่มนั้น สามารถให้ประโยชน์ได้ถึง ๔ อย่าง คือ นอกจากประโยชน์ในตัวเองตามชื่อแล้ว ยังสามารถให้ประโยชน์อันที่ ๔ ซึ่งเป็นข้อสำคัญ คือ สามารถช่วยอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธารด้วย” ซึ่งรวมถึงการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Agriculture) วางแผนบริหารจัดการพื้นที่หรือนำหลักการสร้างป่าสร้างรายได้มาใช้

๓.๒.๒ การเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและให้บริการทางระบบนิเวศ หรือเป็นระบบการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างความมั่นคงทางอาหารและการผลิต หรือพึ่งพาอาศัยธรรมชาติอย่างเกื้อกูล เช่น เกษตรอินทรีย์ (organic farming, ecological farming), เกษตรธรรมชาติ (natural farming), วนเกษตร (Farm-Base Agroforestry และ Forest-Base Agroforestry), เกษตรสมดุล (Neutral Balance agriculture), เกษตรกรรมถาวร (permaculture), เกษตรผสมผสาน (Integrated farming), เกษตรยั่งยืน (Sustainable agriculture), ภูมิปัญญาเกษตร (Local wisdom agriculture) ที่ปลูกหลายชั้นเรือนยอด รูปแบบการเกษตร

ดังกล่าวนี้ ทำให้ได้ผลผลิตจากพืชหลายชนิด รักษาสภาพนิเวศ ทำให้พื้นที่มีสภาพใกล้เคียงป่าธรรมชาติ จึงเสมือนเป็นการรักษาสภาพระบบนิเวศให้อยู่ในภาวะสมดุล ใกล้เคียงกับสภาพป่าไม้ ทำให้ราษฎรสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต มีรายได้ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

ศักยภาพในการขับเคลื่อนและปัจจัยแห่งความสำเร็จของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

วิธีการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีกล/วิธีพืช/ตามแนวพระราชดำริ/เกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกตามศักยภาพของราษฎรผู้ที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขได้เป็น ๒ ระดับ คือ

๑. ระดับที่ชุมชนสามารถทำได้เอง

๒. ระดับต้องอาศัยองค์กรภายนอกสนับสนุน (โดยเฉพาะวิธีกลตามคู่มือของกรมพัฒนาที่ดิน)

ดังนั้น การที่จะทำให้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑ และ ๒ ประสบความสำเร็จ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ได้นั้น ต้องประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุนหลายประการ สรุปได้ ดังนี้

- สร้างเครือข่ายความร่วมมือ สนับสนุนและทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับพันธมิตรในการดำเนินงานระหว่างภาครัฐ (อบท./สถาบันการศึกษา:รองอาจารย์ฝ่ายวิจัย เขียนโครงการ) และภาคเอกชน (หอการค้า สภาอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว: ๑. ร่วมมือเบื้องต้น ๒. ส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ให้ชาวบ้าน ๓. เกิดธุรกิจที่เป็นธรรม)

- มีโมเดลเศรษฐกิจที่เป็นธรรมควบคู่การฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม ที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ที่สูงกว่าเดิม มีการบริหารจัดการพื้นที่น้อยให้มีรายได้มาก เพิ่มคุณค่าการพัฒนาอาชีพในหลากหลายมิติ เช่น การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวชุมชนแบบวนเกษตร เพื่อสร้างแรงจูงใจด้านคุณภาพชีวิต/รายได้ ส่งเสริมการพัฒนาด้าน carbon credit และการสร้างห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ให้กับชุมชนพื้นที่ คทช.

- ทำงานอย่างบูรณาการเชิงพื้นที่และมีพื้นที่ตัวอย่างการบริหาร “แผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่” อย่างเป็นรูปธรรม กำหนดรูปแบบและ Unit Cost ของกิจกรรมในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และพืชที่นำมาปลูกให้เหมาะสมและชัดเจน จัดทำแผนงานและงบประมาณในการปลูกและการบำรุงรักษาต้นไม้อย่างน้อย ๓ ปี รวมถึงการตรวจสอบ ติดตามงาน และควบคุมการปฏิบัติต่อเนื่องตามแผนการจัดการ ๔ ด้าน

- การปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Mind set) ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้การอนุรักษ์ดินและน้ำ คู่มือและเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ให้กับเจ้าหน้าที่/ราษฎร

- กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ คทช.

- ปรับปรุงแก้ไขระเบียบ กฎหมาย ที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเก็บเกี่ยวผลผลิตในพื้นที่ของชุมชน

- มีแนวทางและมาตรการช่วยเหลือประชาชนที่ปลูกพืชอยู่เดิม เช่น ยางพารา (หมดอายุ การให้น้ำอย่างซึ่งจำเป็นต้องตัดโคน ทำอย่างไรให้ประชาชนสามารถตัดโคนได้อย่างถูกต้อง ข้อเสนอแนะ : การตัดโคนต้องไม่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และประชาชนดำเนินการเองและได้ประโยชน์ (มีรายได้จากการแปรรูปไม้)

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

ร้อยเรื่องตลกในถิ่นไทย ตอนที่ 8 การอนุรักษ์ดินและน้ำในดินปัญหาต่างๆ

https://www.youtube.com/watch?v=8NfC5L1dF6ab_channel=MEDAPORTGroup

www.medaport.com
@medaportthailand

การชะล้างพังทลายของดิน

การชะล้างพังทลายของดิน เป็นการชะล้างดินจากหน้าผา ภูเขา หรือที่ลาดชันลง โดยน้ำเป็นตัวพาเอาดินไปไว้ที่ต่ำกว่า ส่วนดินที่ชะล้างลงมา จะทับถมกันเป็นชั้นๆ ที่เรียกว่าดินตะกอน (Silt) (Duff, 1942)

การชะล้างพังทลายของดิน มี 3 ประเภท ได้แก่

1. การชะล้างพังทลายแบบผิวหน้า (Sheet erosion) เป็นการชะล้างดินบนผิวดินของดินที่ราบเรียบ และที่ลาดชันเล็กน้อย ดินจะถูกชะล้างไปเป็นชั้นๆ และรวมตัวกันเป็นดินตะกอน
2. การชะล้างพังทลายแบบร่องน้ำ (Gully erosion) การชะล้างพังทลายของดินที่รุนแรงกว่าการชะล้างแบบผิวหน้า น้ำจะกัดกร่อนดินเป็นร่องน้ำที่ลึกและกว้างขึ้นเรื่อยๆ และจะกัดกร่อนลึกขึ้นเรื่อยๆ ดินจะถูกชะล้างไปเป็นชั้นๆ และรวมตัวกันเป็นดินตะกอน
3. การชะล้างพังทลายแบบขลุ่ยดินหรือดินถล่ม (Deposition) โดยน้ำจะกัดกร่อนดินที่ลาดชันและพาเอาดินไปทับถมที่ต่ำกว่า ดินจะถูกชะล้างไปเป็นชั้นๆ และรวมตัวกันเป็นดินตะกอน

www.medaport.com
@medaportthailand

ปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการชะล้างพังทลายของดิน

ลักษณะของดิน

- ใต้ดินตื้น
- ใต้ดินลึกเกินไป

ลักษณะสภาพภูมิประเทศ

- ความลาดชันที่ชัน
- ความลาดชันที่ราบเรียบ
- พื้นที่ลาดชัน

ระดับน้ำใต้ดิน

- ความตื้นของน้ำใต้ดิน
- ความลึกของน้ำใต้ดิน
- ความชื้นในดิน

www.medaport.com
@medaportthailand

ประเภทของการชะล้างพังทลายของดิน

1. การชะล้างพังทลายของดินแบบผิวหน้า (Sheet erosion) เป็นการชะล้างดินบนผิวดินของดินที่ราบเรียบ และที่ลาดชันเล็กน้อย ดินจะถูกชะล้างไปเป็นชั้นๆ และรวมตัวกันเป็นดินตะกอน
2. การชะล้างพังทลายแบบร่องน้ำ (Gully erosion) การชะล้างพังทลายของดินที่รุนแรงกว่าการชะล้างแบบผิวหน้า น้ำจะกัดกร่อนดินเป็นร่องน้ำที่ลึกและกว้างขึ้นเรื่อยๆ และจะกัดกร่อนลึกขึ้นเรื่อยๆ ดินจะถูกชะล้างไปเป็นชั้นๆ และรวมตัวกันเป็นดินตะกอน

การชะล้างพังทลายแบบผิวหน้า (Sheet erosion) การชะล้างพังทลายแบบร่องน้ำ (Gully erosion) การชะล้างพังทลายแบบขลุ่ยดินหรือดินถล่ม (Deposition)

www.medaport.com
@medaportthailand

3. การนำพืชมาปลูกบนเนินลาดชัน เพื่อใช้การพรางดิน ซึ่งช่วยลดการชะล้างพังทลายของดินได้เป็นอย่างดี

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

แนวทางการประเมินการสูญเสียดิน

วิธีการประเมินการสูญเสียดินสามารถทำได้ทั้งในภาคการปฏิบัติ และภาคทฤษฎี ซึ่งในภาคทฤษฎีนั้นจะพิจารณาถึงผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการชะล้างพังทลายของดิน

แนวข้อสอบภาคทฤษฎี

- แนวข้อสอบทั่วไป (General based) Wischmeier and Smith (1965) ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของพื้นที่ในแต่ละพื้นที่ ค่าของ R คือ 10,000 และใช้สมการอย่างง่ายในการคำนวณการสูญเสียดิน ซึ่งใช้กันแพร่หลายมากที่สุดในการประเมินการสูญเสียดิน (USDA) โดยมีสมการอย่างง่ายไว้ดังนี้คือสมการสมการของ Wischmeier and Smith (1965) ใช้กันแพร่หลายมากที่สุดในการประเมินการสูญเสียดิน

สมการการสูญเสียดินสากล (Universal soil loss equation USLE)

$$A = R K L S C P$$

A = ปริมาณการสูญเสียดิน (ตันต่อไร่ต่อปี) (Ton per acre per year)
 R = ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (มิลลิเมตรต่อปี) (mm per year)
 K = ค่าคงที่การพังทลายของดิน (ton-inches per acre-foot per year per ton-inches per acre-foot)
 L = ค่าคงที่ความลาดชัน (feet per foot) (ft per ft)
 S = ค่าคงที่ความลาดชัน (feet per foot) (ft per ft)
 C = ค่าคงที่การปกคลุมดิน (dimensionless)
 P = ค่าคงที่การอนุรักษ์ดิน (dimensionless)

(Wischmeier and Smith, 1965)

- แนวข้อสอบจำแนกประเภท (Physical based) เป็นแนวข้อสอบที่เน้นการจำแนกประเภทของดินตามลักษณะทางกายภาพ เช่น เนื้อดิน โครงสร้างดิน ความสามารถในการอุ้มน้ำ และปัจจัยอื่น ๆ
- แนวข้อสอบเชิงทฤษฎี (Theoretical based) เป็นแนวข้อสอบที่เน้นการอธิบายถึงกระบวนการทางทฤษฎีของการชะล้างพังทลายของดิน เช่น การเคลื่อนที่ของดิน การกัดเซาะ และการพังทลายของดิน

Model	Factor	Description
USLE	R	Rainfall erosivity factor
USLE	K	Soil erodibility factor
USLE	L	Factor related to slope length
USLE	S	Factor related to slope steepness
USLE	C	Factor related to crop management
USLE	P	Factor related to conservation practices
USLE	A	Soil loss (ton per acre per year)

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

4. แนวข้อสอบแบบ (Slope model) การคำนวณการพังทลายของดิน

สมการการพังทลายของดิน (Soil erosion equation)

$$D = K E \exp^{-b D}$$

D = ปริมาณการพังทลายของดิน (ton per acre per year)
 E = ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
 K = ค่าคงที่การพังทลายของดิน (ton-inches per acre-foot per year per ton-inches per acre-foot)
 b = ค่าคงที่การอนุรักษ์ดิน (dimensionless)

สมการการพังทลายของดินแบบ (Soil detachment)

$$T = C Q^2 \sin^2 \theta$$

T = ปริมาณการพังทลายของดิน (ton per acre per year)
 C = ค่าคงที่การพังทลายของดิน (ton per acre per year)
 Q = ปริมาณน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่ (cubic feet per second)
 S = ค่าความลาดชันของพื้นที่ (slope gradient)

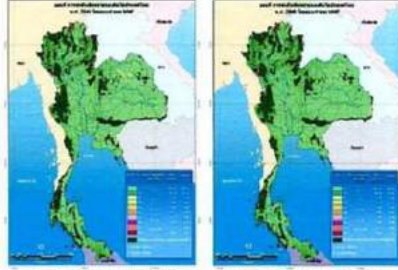

วิธีการคำนวณค่า R คือ ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year) คูณด้วยค่าคงที่การพังทลายของดิน (ton-inches per acre-foot per year per ton-inches per acre-foot)

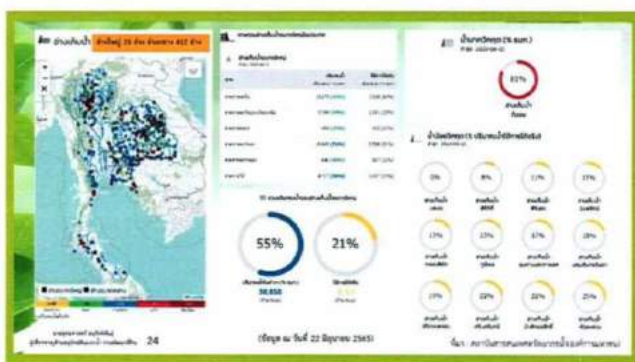
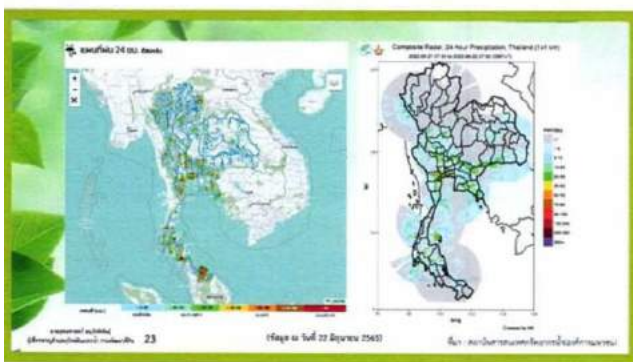
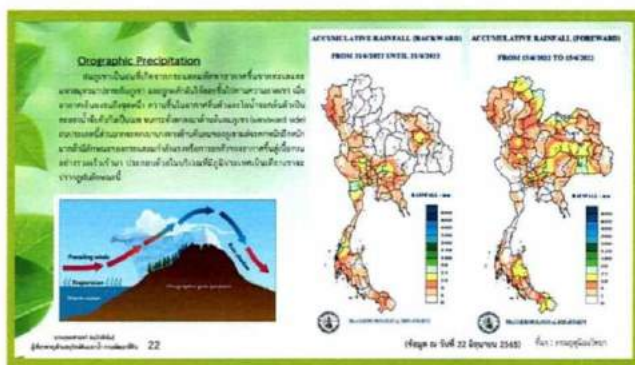
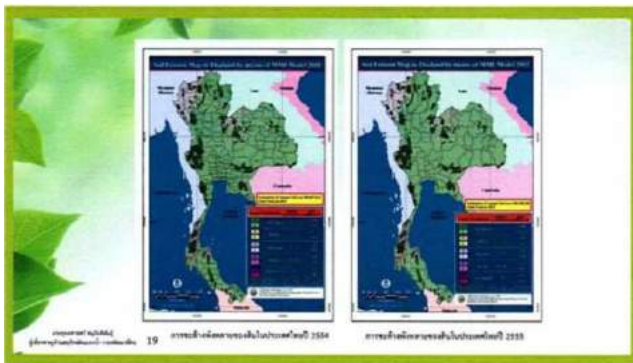
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)
- ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (mm per year)

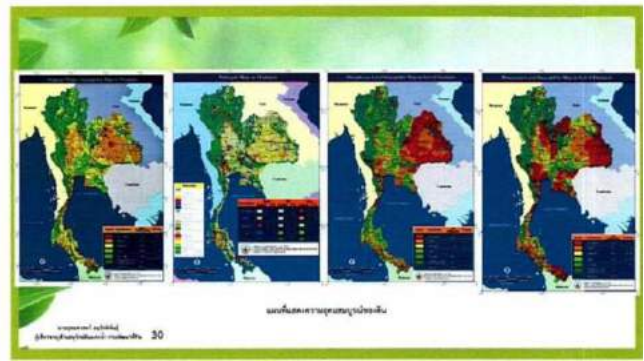
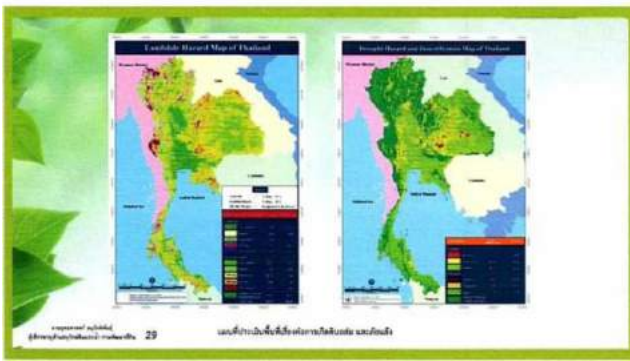
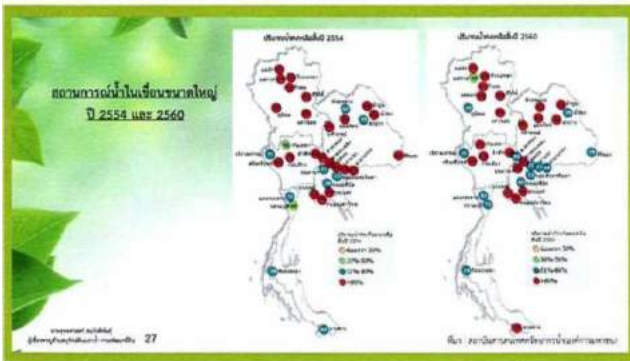
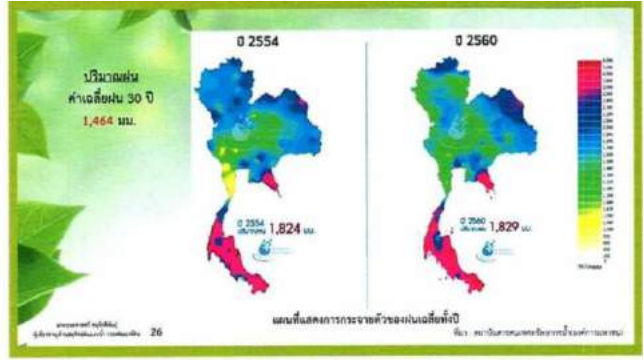
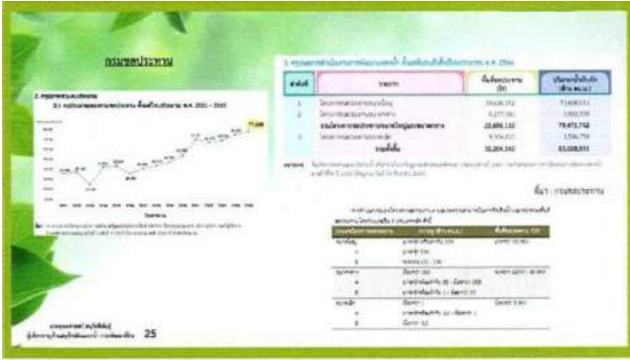

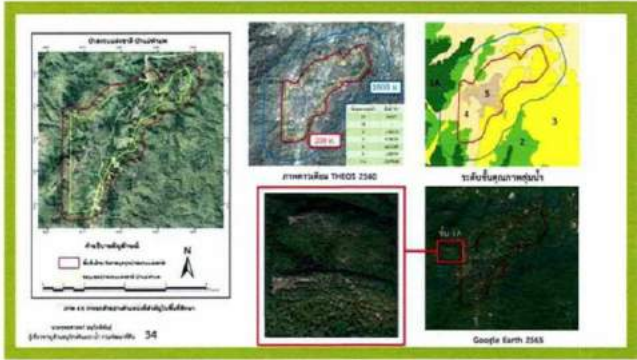
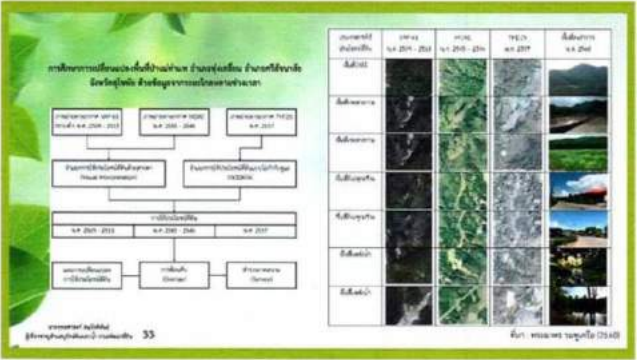
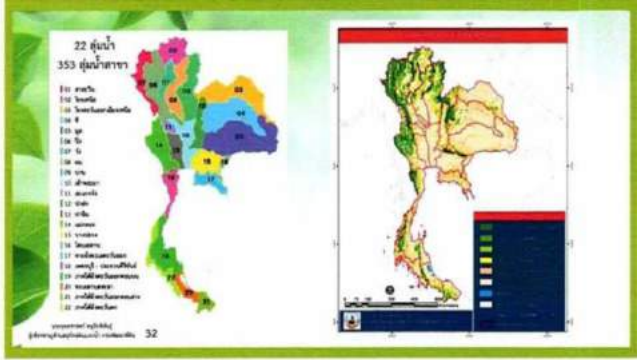
กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

- 1) การบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ร่วมกัน โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชน และเจ้าของที่ดินที่อยู่ในพื้นที่เขตกำแพงกันของเรื่อ มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน หรือกรรมการของตำบล เพื่อดูแลรักษาบูรณะกิจการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่ให้เกิดความสูญเสียสูญพันธุ์ และคงอยู่สืบไปนานเท่านั้น
- 2) การแก้ไขปัญหาของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เมื่อรัฐได้ออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ได้อย่างจริงจัง ซึ่งกฎหมายเหล่านั้นมีความทันสมัย ไม่เกินสถานการณ์ปัจจุบัน จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไข ให้ความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันต่อไป โดยไม่ยึดติดอยู่กับคณะกรรมการป่าเขตกำแพงกัน (คทก)
- 3) การให้ความรู้หรือการอบรมในประเด็นที่เห็นของชุมชน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ในอำนาจเป็นแนวร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและให้มาร่วมมือลงมือซึ่งกันและกันกับผู้ใช้ที่อยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1 และชั้น 2

36

แนวทางการป้องกันภาวะดินที่ขาดธาตุอินทรีย์

ด้วยวิธีปลูกพืชคลุมดิน

1. วิธีนี้ (method) เป็นการนำ พืชคลุมดิน (cover crop) มาปลูกในพื้นที่ว่างหรือพื้นที่ที่ปลูกพืชหลักไปแล้ว เพื่อช่วยเพิ่มธาตุอินทรีย์ในดิน และลดการชะล้างพังทลายของดิน การปลูกพืชคลุมดินสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. ปลูกพืชคลุมดินก่อนปลูกพืชหลัก
2. ปลูกพืชคลุมดินพร้อมกับปลูกพืชหลัก
3. ปลูกพืชคลุมดินหลังปลูกพืชหลัก

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่ 37

ประโยชน์ของอนุรักษ์ดินและน้ำ

7. การอนุรักษ์ดินและน้ำ

1. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
2. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
4. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
5. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
6. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
7. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
8. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
9. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
10. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
11. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
12. การอนุรักษ์ดินและน้ำ

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่ 38

2. วิธี (Legislative conservation measure)

เป็นการใช้กฎหมายหรือมาตรการบังคับให้เกษตรกร ปลูกพืช อนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ที่ปลูกพืชหลัก เพื่อช่วยเพิ่มธาตุอินทรีย์ในดิน และลดการชะล้างพังทลายของดิน การปลูกพืชคลุมดินสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. ปลูกพืชคลุมดินก่อนปลูกพืชหลัก
2. ปลูกพืชคลุมดินพร้อมกับปลูกพืชหลัก
3. ปลูกพืชคลุมดินหลังปลูกพืชหลัก

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่ 39

11 ประโยชน์ของอนุรักษ์ดินและน้ำ

7. การอนุรักษ์ดินและน้ำ

1. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
2. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
4. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
5. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
6. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
7. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
8. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
9. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
10. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
11. การอนุรักษ์ดินและน้ำ

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่ 40

การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร

1. การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่ 41

การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร

2. การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่ 42

3. การประมวลผลภาพถ่าย (Image) เป็นไฟล์ GIS

การประมวลผลภาพถ่าย (Image) เป็นไฟล์ GIS เป็นขั้นตอนที่จำเป็นในการนำภาพถ่ายทางอากาศมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ โดยขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับการแปลงภาพถ่ายให้เป็นรูปแบบที่คอมพิวเตอร์สามารถเข้าใจและประมวลผลได้

เอกสารที่แนบมา
ผังเมือง/แผนที่/แผนที่ชุมชน 43

ผู้: อนุชิต วัฒนชัย

ภาพถ่ายทางอากาศสีและ ภาพถ่าย 1:25,000

ภาพถ่ายทางอากาศสีและ ภาพถ่าย 1:25,000 มีขนาดพื้นที่ประมาณ 100 ตารางเมตร และมีความละเอียดสูง สามารถใช้ในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารที่แนบมา
ผังเมือง/แผนที่/แผนที่ชุมชน 44

ผู้: อนุชิต วัฒนชัย

ภาพถ่ายทางอากาศสีและ ภาพถ่าย 1:4,000 และ 1:25,000

ภาพถ่ายทางอากาศสีและ ภาพถ่าย 1:4,000 และ 1:25,000 มีขนาดพื้นที่ประมาณ 100 ตารางเมตร และมีความละเอียดสูง สามารถใช้ในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารที่แนบมา
ผังเมือง/แผนที่/แผนที่ชุมชน 45

ผู้: อนุชิต วัฒนชัย

แบบจำลองระดับสูงเชิงเลข (DIGITAL ELEVATION MODEL: DEM) ภาพถ่าย 1:4,000

แบบจำลองระดับสูงเชิงเลข (DIGITAL ELEVATION MODEL: DEM) ภาพถ่าย 1:4,000 เป็นแบบจำลองที่แสดงถึงระดับความสูงของพื้นที่ ซึ่งสามารถใช้ในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารที่แนบมา
ผังเมือง/แผนที่/แผนที่ชุมชน 46

ผู้: อนุชิต วัฒนชัย

เส้นชั้นความสูง (CONTOUR) ภาพถ่าย 1:4,000

เส้นชั้นความสูง (CONTOUR) ภาพถ่าย 1:4,000 เป็นเส้นที่แสดงถึงระดับความสูงของพื้นที่ ซึ่งสามารถใช้ในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารที่แนบมา
ผังเมือง/แผนที่/แผนที่ชุมชน 47

ผู้: อนุชิต วัฒนชัย

เอกสารที่แนบมา
ผังเมือง/แผนที่/แผนที่ชุมชน 48

ผู้: อนุชิต วัฒนชัย

การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนตามแนวทางโครงการหลวง

เป้าหมาย

1. ช่างชาเราถึงมือชาชน
2. ช่างชาเราโดยโครงการหลวงเกษตรตามแนววิถี ดีๆ ดีๆ และกินดีกินดี
3. อนุรักษ์ดินและน้ำ
4. ช่างชาเราโดยวิถีการปลูกพืชไร่ ปลูกพืชสวนที่ดี มีคุณภาพดี
5. ผลดีที่ส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไป

วิธีการทำแบบ

- ◇ ลงมือทำ
- ◇ ใจรัก
- ◇ ช่างชาเราเอง

“ช่วยชาเรา ช่วยชาเรา ช่วยชาโลก”

พัฒนาที่ดินตามแนวทางโครงการหลวง

การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนตามแนวทางโครงการหลวง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ๓ ฝ่ายการพัฒนา
และสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศไทย

ศูนย์วิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ๓ ฝ่ายการพัฒนา

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

การส่งเสริมอาชีพและส่งเสริมสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง / การพัฒนาที่ยั่งยืนและภูมิสังคม / องค์ความรู้และข้อมูล / การมีส่วนร่วมของชุมชน / การบูรณาการของหน่วยงาน / การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

ศูนย์โครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ความยั่งยืน การเข้าถึงเทคโนโลยี และความมั่นคงของชุมชน

พ.ศ. 2515
ก่อตั้งโดยโครงการหลวง
เป็นหน่วยงานพัฒนาและ
อนุรักษ์โครงการหลวง

“ในชื่อโครงการหลวงได้เป็นโครงการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีมติให้กรมการพื้นที่สูง (นายลาวัณย์ อภินันท์) เมื่อปี พ.ศ. 2535 รับผิดชอบงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวพระราชดำริโครงการหลวง”

พ.ศ. 2548
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
เพื่อการวิจัยและพัฒนา

“เป็นการสหกรณ์สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่สูง การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง การศึกษา การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศไทย และส่งเสริมสนับสนุนโครงการหลวง เป็นโครงการหลวงและโครงการหลวงที่เป็นต้นแบบการพัฒนาพื้นที่สูงในประเทศไทย โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวพระราชดำริโครงการหลวง ซึ่งจะทำให้การพัฒนาพื้นที่สูงในประเทศไทย มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป”

การกำกับดูแล และติดตามผลการดำเนินงาน คณะกรรมการในระดับกลาง

คณะกรรมการประสานงานและสนับสนุนโครงการหลวง (กปส.) (นางศรีรุ้งนที เป็นประธาน)

คณะกรรมการโครงการพัฒนาพื้นที่สูง คณะกรรมการศูนย์โครงการหลวงเชียงใหม่ (สุทธาทิชา โคริน เป็นประธาน)

คณะกรรมการโครงการพัฒนาพื้นที่สูง คณะกรรมการศูนย์โครงการหลวงศรีสะเกษ (พวงมาลัย เป็นประธาน)

- 1. สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนโครงการหลวง (สอ.) ที่ 1/2554 กสว และสว คณะกรรมการศูนย์โครงการหลวงศูนย์ฐานในพื้นที่โครงการหลวง เชียงใหม่ 2 พฤศจิกายน 2554 โดยไม่มีกิจกรรมประชุม หรือติดตามงานในพื้นที่สูง เป็นประจำ
- 2. สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนโครงการหลวง (สอ.) ที่ 1/2555 กสว และสว คณะกรรมการศูนย์โครงการหลวงศูนย์ฐานในพื้นที่สูงเชียงใหม่ เชียงใหม่ 30 มกราคม 2556 โดยมีโครงการประชุมติดตามและติดตามงานในพื้นที่สูง เป็นประจำ มีกิจกรรมประชุมและติดตามงานในพื้นที่สูงเป็นประจำ เป็นประจำ

ปัญหาบนพื้นที่สูงของประเทศ!!!

- ประชาชนบนพื้นที่สูง**
1. ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและหนาแน่น
 2. พื้นที่ ฐานทรัพยากร ไร่สวนและปศุสัตว์ แยกต่างจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ
 3. เข้าไม่ถึงบริการพื้นฐานของรัฐ

- ปัญหาในการพัฒนาพื้นที่สูง**
1. ขาดองค์ความรู้ที่จะพัฒนา
 2. ขาดองค์ความรู้ที่จะพัฒนา
 3. ขาดองค์ความรู้ที่จะพัฒนา

- มูลนิธิโครงการหลวง**
1. ขาดวิสัยทัศน์และองค์ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่สูงบนพื้นที่สูง
 2. โครงการบางเรื่อง เชื้อเพลิงราคาขึ้นและค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น

ความท้าทาย...ในการพัฒนาพื้นที่สูง

พื้นที่สูง 54.97 ล้านไร่ ครอบคลุม 20 จังหวัด 4,205 ตำบลกว่า 20 จังหวัด ประชากร 1,078,354 คน (ประมาณ 270,886 ครัวเรือน)

ความท้าทาย...ในการพัฒนาพื้นที่สูง

ความยากจน...ต้นเหตุของปัญหาบนพื้นที่สูงของประเทศไทยในปัจจุบัน

พื้นที่ดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

พื้นที่สูง 54.97 ล้านไร่ ครอบคลุม 20 จังหวัด 4,205 ตำบลกว่า 20 จังหวัด ประชากร 1,078,354 คน (ประมาณ 270,886 ครัวเรือน)

ครอบคลุมพื้นที่สูงในประเทศไทย 47.51 ของพื้นที่สูงในประเทศไทย

โครงการ	จังหวัด	ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ปศ.	
1. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง/ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (29 แห่ง)	เชียงใหม่ เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช	23	73	488	49,624	191,821
2. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง (33 แห่ง)	เชียงใหม่ เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กาญจนบุรี	34	73	498	62,078	232,513
3. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง/ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (11 แห่ง)	เชียงใหม่ เชียงใหม่ นครศรีธรรมราช	8	19	118	5,249	24,446
4. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง/ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (11 แห่ง)	เชียงใหม่ เชียงใหม่ นครศรีธรรมราช			129	24,534	76,630
5. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง/ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (75 แห่ง)	เชียงใหม่ เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กาญจนบุรี นครราชสีมา	72	185	785	26,378	127,698
รวม 18 จังหวัด				1,998	187,863	653,094

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (พ.ศ. 2566 - 2570)

- แผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)
- แผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)
- แผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

วิสัยทัศน์

"ชุมชนบนพื้นที่สูงอยู่ดีมีสุข ด้วยการพัฒนามาอย่างมีส่วนร่วม มุ่งสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนฐานราก พร้อมใจดูแลทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน"

7 ยุทธศาสตร์ | ครอบคลุมประมาณ 9,956.76 ตำบล | 35 หน่วยงาน

ยุทธศาสตร์	จำนวน ตำบล	จำนวน หน่วยงาน	มูลค่า (ล้านบาท)
1. ขยายพื้นที่พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	4	6	79.80
2. ฟื้นฟูป่าต้นน้ำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบนพื้นที่สูง	5	16	6,753.10
3. พัฒนาระบบการเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าในโครงการพื้นที่สูง	3	11	520.40
4. พัฒนาระบบโลจิสติกส์ และการตลาด ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย	2	7	190.18
5. ส่งเสริมการค้าขายที่มั่นคงและยั่งยืนในโครงการพื้นที่สูง	2	7	2,011.57
6. ส่งเสริมการรวมตัวและยกระดับผู้ประกอบการ	3	4	196.89
7. การบริหารจัดการห่วงโซ่มูลค่าสินค้า	4	12	211.62
รวม	23	63	9,956.76

พื้นที่เป้าหมาย : พื้นที่สูง 3,230 กลุ่มบ้าน (20 อำเภอ) 76.82% ของพื้นที่สูงทั้งหมด

พื้นที่สูงประมาณ 4,205 กลุ่มบ้าน (20 อำเภอ) (ประมาณพื้นที่ 2,236 ตารางกิโลเมตร)

- พื้นที่สูง** 3,230 กลุ่มบ้าน (20 อำเภอ) 76.82% ของพื้นที่สูงทั้งหมด
- พื้นที่สูง** 3,230 กลุ่มบ้าน (20 อำเภอ) 76.82% ของพื้นที่สูงทั้งหมด
- พื้นที่สูง** 3,230 กลุ่มบ้าน (20 อำเภอ) 76.82% ของพื้นที่สูงทั้งหมด

- การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Approach)
 - ตามวิถี ความเชื่อมโยง และวิถีชีวิตของชุมชน
- ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยผลงานวิจัย และองค์ความรู้ และเทคโนโลยี
- ใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานแบบโครงการหลวง
 - ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโอกาสที่ยั่งยืน
 - ดูแลพื้นที่ด้านการศึกษา พัฒนา และตลาด ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน และความร่วมมือของภาคส่วน

การประชุมคณะกรรมการประสานงานและสนับสนุนโครงการหลวง (กปส.) ครั้งที่ 1/2565 วันที่ 18 พฤษภาคม 2565

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานประชุมคณะกรรมการ กปส. ณ ทำเนียบรัฐบาล และ VDO conference เชิญกรรมการหลัการจาก 13 หน่วยงานส่วนราชการต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมโครงการหลวง

สาระสำคัญของการประชุม

- รัฐบาลให้ความสำคัญของมูลนิธิโครงการหลวง และหน่วยงานสนับสนุน ภายใต้แผนแม่บท ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2565)
- รัฐบาลให้ความสำคัญกับพื้นที่สูงที่มีผลผลิตทางการเกษตรโครงการหลวง เช่น กาแฟ โกโก้
- รัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการค้าขายที่มั่นคงและยั่งยืนในโครงการพื้นที่สูง
- รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าในโครงการพื้นที่สูง
- รัฐบาลให้ความสำคัญกับการรวมตัวและยกระดับผู้ประกอบการ
- รัฐบาลให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการห่วงโซ่มูลค่าสินค้า

การประชุมคณะกรรมการประสานงานและสนับสนุนโครงการหลวง (กปส.) ครั้งที่ 1/2565 วันที่ 18 พฤษภาคม 2565

นโยบายและข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี

- ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบพุ่งเป้า 5 ด้าน คือ สุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา รายได้ และการเข้าถึงบริการภาครัฐ ตาม 5 มิติของความเสมอภาค เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ โดยใช้ TPMAP
- การวิจัยและพัฒนาสารชีวภัณฑ์ เพื่อลดการใช้สารเคมี โดยให้มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย และเร่งรัดวิจัยผลผลิตธัญพืชในโครงการหลวง
- การผูกพันนักศึกษาภาคพื้นที่ยังมีค่า สนองส่วนภูมิภาค และปลูกไม้มีค่า 58 ชนิด ปลูกได้ เพื่อใช้แทนยาฆ่าแมลงและใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุไม้ไปผลิตสาร
- ไม่พึ่งพาชาวจีนบริก และยาฆ่าแมลง ศึกษาและเรียนรู้จากโครงการหลวง และร่วมดำเนินการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการ ปี 3 ฉบับ

การพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

การพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง สืบค้น สืบค้น และโครงการพื้นที่สูง

การพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง สืบค้น สืบค้น และโครงการพื้นที่สูง

ชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม...
 1. กิจกรรม...
 2. กิจกรรม...
 3. กิจกรรม...
 4. กิจกรรม...

ภาพ: ภาพกิจกรรมต่างๆ

ชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม...
 1. กิจกรรม...
 2. กิจกรรม...
 3. กิจกรรม...
 4. กิจกรรม...

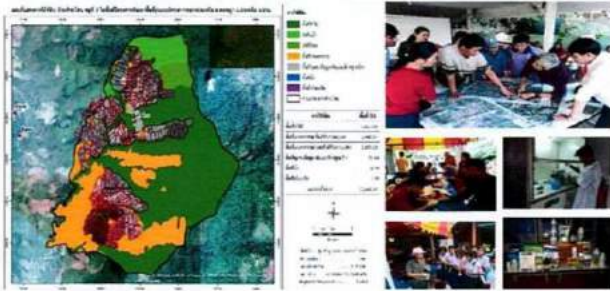
กิจกรรมที่เข้าร่วม...
 1. กิจกรรม...
 2. กิจกรรม...
 3. กิจกรรม...
 4. กิจกรรม...

ภาพ: ภาพกิจกรรมต่างๆ

ชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม...
 1. กิจกรรม...
 2. กิจกรรม...
 3. กิจกรรม...
 4. กิจกรรม...

การประเมินพื้นที่ป่า และการประเมินการไม่ป่าในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎเกณฑ์ อย่างมีส่วนร่วมและบูรณาการ

การจัดทำแผนที่รายแปลงของเกษตรกร

การประเมินพื้นที่ป่า และการประเมินการไม่ป่าในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎเกณฑ์ อย่างมีส่วนร่วมและบูรณาการ

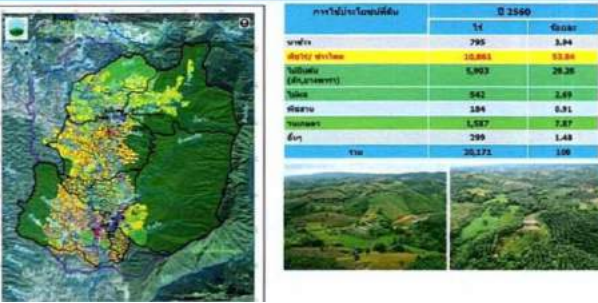

โครงการประเมินการไม่ป่าในเขตพื้นที่ป่า (ร่างแผน หนอ, แผนที่ป่าไม้, กชช. ตามกฎเกณฑ์และนโยบายของรฟง)

1. การกำหนดขอบเขตและตัวชี้วัดการไม่ป่าในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎเกณฑ์
2. การไม่ป่าในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎเกณฑ์
3. การประเมินการไม่ป่าชุมชน
 - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
 - การพัฒนาอาชีพ
 - การพัฒนาอาชีพ
 - การพัฒนาอาชีพ
4. ส่วนความเชื่อมโยงของชุมชน ในกระบวนการจัดการพื้นที่ป่า

ข้อมูลการป่าละอานพื้นที่ การไม่ป่าในเขตพื้นที่ป่า และพัฒนาส่งเสริมการป่าในชุมชน

การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ ครอบคลุมทั้งด้านธุรกิจ และองค์ความรู้ เพื่อเกษตรกรเป็นต้นแบบและส่งเสริม

เกษตรกร ฝึกอบรม
 ฝึกอบรมเกษตรกรผู้นำด้านธุรกิจและองค์ความรู้

เกษตรกร ฝึกอบรม
 ฝึกอบรมเกษตรกรผู้นำด้านธุรกิจและองค์ความรู้

เกษตรกร ฝึกอบรม
 ฝึกอบรมเกษตรกรผู้นำด้านธุรกิจและองค์ความรู้

เกษตรกร ฝึกอบรม
 ฝึกอบรมเกษตรกรผู้นำด้านธุรกิจและองค์ความรู้

เกษตรกร ฝึกอบรม
 ฝึกอบรมเกษตรกรผู้นำด้านธุรกิจและองค์ความรู้

เกษตรกร ฝึกอบรม
 ฝึกอบรมเกษตรกรผู้นำด้านธุรกิจและองค์ความรู้

เกษตรกร ฝึกอบรม
 ฝึกอบรมเกษตรกรผู้นำด้านธุรกิจและองค์ความรู้

การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ปี 2564

แผนพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กและระบบน้ำสำหรับกิจกรรมการเกษตรและใช้ในการอุปโภคบริโภค โครงการบริหารจัดการน้ำของชุมชน
 งบประมาณ 6,000,000 บาท

พื้นที่เป้าหมายการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ครอบคลุมพื้นที่ 2564 ครอบคลุมพื้นที่ 2564

ปีงบประมาณ	พื้นที่ (ไร่)	มูลค่า (ล้านบาท)	พื้นที่ (ไร่)	จำนวน (ไร่)	จำนวน (ไร่)	จำนวน (ไร่)
1. ปีที่ 1 (3 ปี)	14	37	2	39	490	1,287
2. ปีที่ 2 (3 ปี)	8	8	2	9	234	732
3. ปีที่ 3 (3 ปี)	20	34	1	13	219	488
4. ปีที่ 4 (3 ปี)	13	18	-	18	133	1,208
5. ปีที่ 5 (3 ปี)	10	13	1	12	17	89
6. ปีที่ 6 (3 ปี)	4	9	1	4	38	13
รวม	78	118	7	111	1,021	4,717

ผลการดำเนินงาน
 - 38 แห่ง 85 ชุมชน
 - งบประมาณ 6,120 บาท
 - ประชาชน 2,353 คน

พื้นที่เป้าหมาย
 - 38 แห่ง 85 ชุมชน
 - งบประมาณ 6,120 บาท
 - ประชาชน 2,353 คน

การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ปี 2564

แผนพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กและระบบน้ำสำหรับกิจกรรมการเกษตรและใช้ในการอุปโภคบริโภค โครงการบริหารจัดการน้ำของชุมชน
 งบประมาณ 6,000,000 บาท

ผลการดำเนินงาน
 - 38 แห่ง 85 ชุมชน
 - งบประมาณ 6,120 บาท
 - ประชาชน 2,353 คน

พื้นที่เป้าหมาย
 - 38 แห่ง 85 ชุมชน
 - งบประมาณ 6,120 บาท
 - ประชาชน 2,353 คน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน และใช้การอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ

4 การเก็บพื้นที่เสี่ยงและการคืนพื้นที่ป่า
 ปล่อยกันการปลูกและรักษาพื้นที่ป่า 1,104,038 ไร่
 คืนพื้นที่ป่า 2,326 ไร่
 การฟื้นฟูความสมบูรณ์ของป่าและป่าชุมชน 11,765 ไร่
 การปลูกไม้ผลยืนต้น/ไม้ยา ในพื้นที่ที่ถาวรของเกษตรฯ 22,732 ไร่

จุดตามจับ (Hotspot)

- พื้นที่เกษตรกรรมลดลง 91%
 (ปี 2564 จำนวน 599 ไร่ -> ปี 2565 จำนวน 53 ไร่)
- พื้นที่ป่าลดลง 44%
 (ปี 2564 จำนวน 1,588 ไร่ -> ปี 2565 จำนวน 898 ไร่)

ภาพเปรียบเทียบพื้นที่สูงก่อนและหลังการพัฒนา

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และปรับระบบการเกษตรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 โดยการพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ จำนวน 11 อำเภอ 91 ตำบล

นิยาม
 1. พื้นที่สูง (Highland)
 2. พื้นที่ลาดชัน (Sloped Area)
 3. พื้นที่ลาดชัน (Sloped Area)
 4. พื้นที่ลาดชัน (Sloped Area)

การปรับระบบเกษตรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

แก้ปัญหาอาชีพใหม่ ผลการขยายผลเกษตรกร

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และปรับระบบการเกษตรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 โดยการพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ จำนวน 12 อำเภอ

ปรับระบบเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

จำนวนเกษตรกร (Hotspot) ปี 2564 - 2565: 82

อุปกรณ์และที่ทำการเกษตร

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และปรับระบบการเกษตรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 โดยการพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ จำนวน 9 อำเภอ

ลดข่าวโศก เก็บพื้นที่เสี่ยงฯ ผลการขยายผลเกษตรกร

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และปรับระบบการเกษตรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 โดยการพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ จำนวน 9 อำเภอ

ลดข่าวโศก เก็บพื้นที่เสี่ยงฯ ผลการขยายผลเกษตรกร

พ.ศ. 2548

พ.ศ. 2564

แผนการไร่ปรับระบบที่ดินรายแปลง บ้านปางมะกวน

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

ประเภท	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนเกษตรกร	มูลค่า (ล้านบาท)
พื้นที่สูง	1,104,038	11,765	117.65
พื้นที่ลาดชัน	2,326	232.6	23.26
พื้นที่ลาดชัน	11,765	117.65	11.765
พื้นที่ลาดชัน	22,732	227.32	22.732

ภาพประกอบ: แผนการการเกษตรแบบดั้งเดิม สู่เกษตรมูลค่าสูง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
ด้วยการเอาใจเพิ่มพลังของการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

สร้างความเข้มแข็งของคนและสังคม ควบคู่กับการพัฒนาอาชีพ

รางวัลด้านการบูรณาการงานวิจัยและพัฒนาที่ส่งเสริมกับชุมชนและภาคีเครือข่าย

รางวัลด้านการวิจัยและพัฒนา
ทางด้านเกษตรที่ส่งเสริมอาชีพ (Krus)

รางวัลด้านการบูรณาการงานวิจัยและพัฒนา
ที่ส่งเสริมอาชีพและสังคม (Krus) ประจำปี ๒๕๖๓

รางวัลด้านการบูรณาการงานวิจัยและพัฒนา
ที่ส่งเสริมอาชีพและสังคม (Krus) ประจำปี ๒๕๖๓

รางวัลด้านการบูรณาการงานวิจัยและพัฒนา
ที่ส่งเสริมอาชีพและสังคม (Krus) ประจำปี ๒๕๖๓

รางวัลด้านการบูรณาการงานวิจัยและพัฒนา
ที่ส่งเสริมอาชีพและสังคม (Krus) ประจำปี ๒๕๖๓

รางวัลด้านการบูรณาการงานวิจัยและพัฒนา
ที่ส่งเสริมอาชีพและสังคม (Krus) ประจำปี ๒๕๖๓

ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความอยู่ดีมีสุข
ด้วยการวิจัยและพัฒนา สืบสาน วิชา สืบสาน อดทนอดกลั้นโครงการหลวง
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สวัสดีค่ะ/ครับ

TOF
FLR 349
FLR 349 SE

รูปแบบการเกษตรและห่วงโซ่อุปทาน เพื่อการผลิตและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

วันอังคารที่ 28 มิถุนายน 2565

ณ โรงแรมมารวยการ์ตูน
กรุงเทพมหานคร

โดย
รัฐภัทร ศรีจันทร์พิทักษ์
 ประธานมูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย
 (Thai Organic Agricultural Innovation Foundation: TOF)

FLR 349

กองทุน FLR349
 อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
 เพื่อประโยชน์ของชุมชน

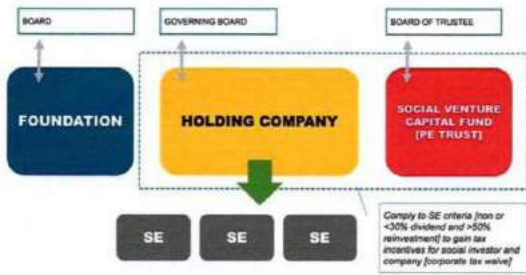
วัตถุประสงค์ของกองทุน
 1. อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
 2. ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกร
 3. ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชน

พื้นที่ดำเนินงาน
 1. อำเภอเมือง
 2. อำเภอวังน้อย
 3. อำเภอเสนา

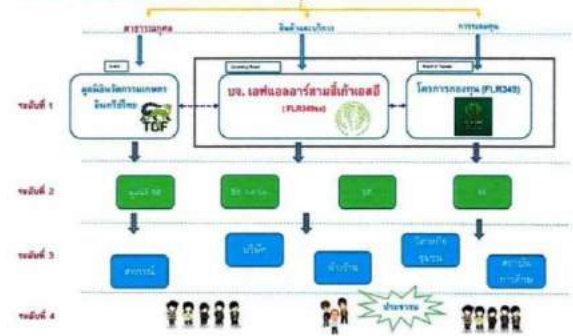
ติดต่อสอบถาม
 โทร. 02-562-1111
 โทร. 02-562-1112
 โทร. 02-562-1113

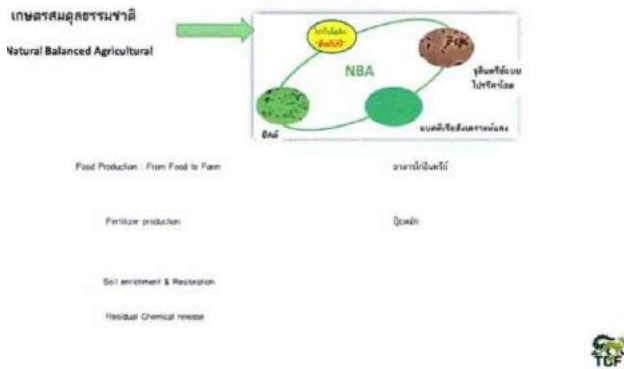
หลักคิดการจัดการ Social Enterprise ของ อังกฤษ

POTENTIAL STRUCTURE FOR SE SETTING UP

การจัดการโครงการระบบเกษตร TGF

ระบบวนเกษตรบนพื้นที่สูงเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

ผศ.ดร. พสุธา สุนทรห่าว
ภาควิชาการจัดการป่าไม้
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันที่ 28-29 มิถุนายน 2565
ณ โรงแรมมารวย การ์เดน กรุงเทพมหานคร

ระบบวนเกษตร
การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงิน
กลไกการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดิน
ปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ

วนเกษตร : Agroforestry

- การใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานระหว่าง พืชที่ให้น้ำมัน (ไม่ยืนต้น ไม้ผล ไม้ ฯลฯ) กับ พืชเกษตร และ/หรือ ปศุสัตว์
- ส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- บรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

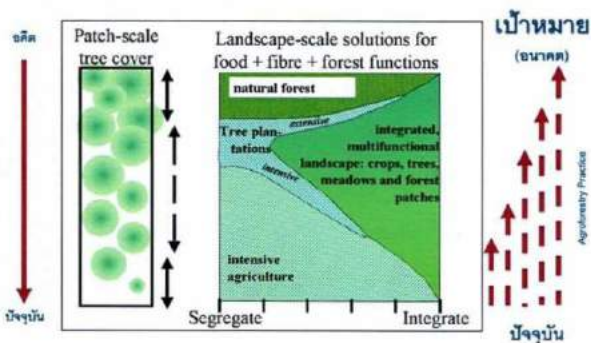

ทำไมระบบวนเกษตรจึงมีความสำคัญสำหรับประเทศไทย

- ❑ การสัมปทานไม้ การทำลายป่า การพัฒนาเศรษฐกิจ
- ❑ การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม
- ❑ วนเกษตรคือทางเลือก (อาจจะไม่ใช่ทางออก)

การเปลี่ยนแปลงของป่าธรรมชาติ

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

- พืชที่นิยมปลูกในประเทศไทย ได้แก่ ข้าว ผลไม้ ผัก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย ถั่ว หอม กระเทียม พริก ยางพารา ยูคาลิปตัส ไม้สัก ไม้ปาล์มยืนต้น ไม้ผล ไม้ ปาล์ม ฯลฯ
- ข้าวปลูกมากที่สุดในที่ราบลุ่มน้ำเจ้าพระยา
- พื้นที่สูงนิยมปลูกชา กาแฟ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในระดับคว่ำเขื่อน
- ภาคใต้ และ ภาคตะวันออก ปลูกยางพารา และ ผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง เงาะ ฯลฯ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมปลูกข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- ในอดีตคือการทำไม้ที่มีกฎหมาย แต่ปัจจุบันคือการขโมยตัดไม้ การเผาป่า และการเปลี่ยนพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะการเกษตร
- การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงตามความนิยมที่คล้ายๆ กัน และภาวะทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมการอยู่อาศัย
- มีการใช้เครื่องจักรกลและสารเคมี แทนการผลิตรูปแบบเดิม โดยสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทำอย่างไรเพื่อปรับเปลี่ยน ??

สิทธิการครอบครองที่ดิน

ภูมิภาค	พื้นที่เฉลี่ย (ไร่/ครัวเรือน)	รูปแบบการครอบครอง (%)			
		เป็นเจ้าของ	เช่า	ครอบครอง	อื่นๆ
เหนือ	22.94	71.0	18.0	8.0	3.0
อีสาน	26.44	89.0	5.0	4.0	2.0
กลาง	32.19	65.5	26.0	3.5	5.0
ใต้	22.63	90.0	5.0	3.5	1.5

วนเกษตร คือทางเลือก

FARM-BASE AGROFORESTRY (วนเกษตรระดับครัวเรือน)	FOREST-BASE AGROFORESTRY (วนเกษตรแบบป่าไม้เป็นฐาน)
1. สวนบ้าน (Home garden)	1. ระบบของยาประชิด (Modified Taungya system)
2. การรักษาไม้ยืนต้นไว้ในพื้นที่การเกษตร	2. การทำไร่หมุนเวียน (ไร่เลื่อนลอยในอดีต)
3. ไม้ยืนต้นตามขอบแปลงพื้นที่เกษตร (รั้วที่มีชีวิต)	3. ปุ่มกึ่งเกษตรกรรมในพื้นที่ป่าชุมชน (Crop-Forest complex)
4. ไม้พุ่มชุมชน (Village Woodlots)	4. การปลูกป่าในพื้นที่เกษตรที่ถูกต้อง
	5. สวนป่า (Forest garden)
	6. การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ป่า

สวนบ้าน (Home Garden)

- สวนบ้าน หรือ วนเกษตรหลากหลายหรือของไม้ป่าและพืชเกษตร เป็นวิธีการปฏิบัติแบบดั้งเดิม
- วัตถุประสงค์เพื่อปลูกแบบผสมผสานระหว่างไม้ยืนต้น พืชเกษตร และผักสวนครัว ไม้ยืนต้นเรือนยอดสูงสุดเป็นไม้ทั้งไม้ป่าและไม้ผล แต่ในระดับพื้นดินจะปลูกไม้ทนร่ม และพืชที่ต้องการความชื้นสูง
- พบเห็นมากในภาคใต้ โดยมีทุเรียนป่า ไม้วงศ์ยาง สะตอ ผสมกับ หมาก กาแฟ โกโก้ พริกไทย มะนาว ผักเหมียง ฯลฯ

การเก็บรักษาไม้ยืนต้นในพื้นที่เกษตร

- พบได้ทั่วไปทุกภูมิภาคของพื้นที่
- ไม้ยืนต้นหลายชนิดมีการปลูกหรือรักษาไว้เพื่อให้ร่มเงา บางแห่งใช้เป็นรั้วแบ่งเขตแดน
- ไม้ยืนต้นให้ประโยชน์แบบเอกประสงค์ เช่น อาหาร พืชเลี้ยงสัตว์ ไม้ฟืน เป็นต้น
- อาทิเช่น ในภาคอีสาน ไม้ยืนต้นจะให้ร่มเงาและปุ๋ย แก่นาข้าว

ปลูกไม้ยืนต้นตามขอบแปลงพื้นที่เกษตร

- ไม้ยืนต้นและไม้ นิยมปลูกเป็นรั้วรอบพื้นที่การเกษตร
- รั้วที่มีชีวิตนี้จะทำหน้าที่แนวกันลม ให้ร่มเงาพืชเกษตรและไม้ผล เป็นต้น
- โดยทั่วไปนิยมปลูกไม้ชนิดต่างๆ Acacia spp. สัก และ ไม้วงศ์ยาง

ไม้พืชมุงขี้ขี้

- ได้รับการสนับสนุนให้ปลูกในพื้นที่ที่มีความต้องการไม้พืชมุงขี้ที่มีความลาดชัน เช่น ภาคอีสาน และพื้นที่สูง
- ชนิดไม้ที่นิยมส่งเสริมปลูก เช่น ยูคาลิปตัส สนประติพันธ์ ส้มทะเล กระถินเทพา กระถินณรงค์ ชีเหล็ก เป็นต้น
- เกษตรกรที่ขาดแคลนที่ดิน ได้รับอนุญาตให้ปลูกพืชเกษตรและหญ้าเลี้ยงสัตว์ในช่องว่างระหว่างไม้ยืนต้น

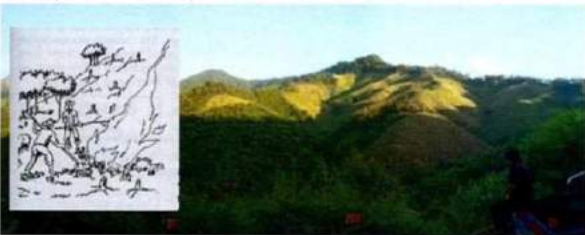
ระบบคองยาป่าสัก (Modified Taungya System)

- เป็นการผสมผสานระหว่างไม้ยืนต้นที่ให้เนื้อไม้กับพืชอาหาร เช่น ข้าว ข้าวโพด เริ่มพัฒนาในปี พ.ศ. 2449
- ระบบคองยา ถูกนำมาใช้เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนที่ถือครองที่ดินแบบผิดกฎหมาย
- ยกตัวอย่างพรรณพืชที่ปลูกร่วมกัน เช่น ไม้สัก กับ ข้าวไร่ ในภาคเหนือของประเทศ

ไร่หมุนเวียน

- เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม ที่พบเห็นได้ทั่วไปบนพื้นที่สูงของประเทศ โดยเฉพาะภาคเหนือ
- ลักษณะสำคัญ เป็นการไถที่ดินโดยไม้ยืนต้นทำน่าน้ำที่สร้างธาตุอาหารที่จำเป็นต่อพืชเกษตร
- มีการเคลื่อนย้ายไปพื้นที่อื่นเมื่อความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำลง และหรือ อาจจะถูกสืบทอดที่เดิมหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของพื้นที่
- ปัจจุบันระยะเวลาของรอบหมุนเวียนลดลงเพราะข้อจำกัดเรื่องพื้นที่

ปลูกพืชเกษตรเสริมในป่าผสมบูรณ์

- พบมากในพื้นที่ลุ่ม
- ลักษณะสำคัญของวิธีการนี้ คือการปลูกพืชเกษตรภายใต้ร่มเงาไม้ยืนต้นที่เป็นป่าอยู่แล้ว เช่น การปลูกกาแฟ ชา กระวาน มุก ฯลฯ แทรกในพื้นที่ป่า
- เกษตรกรกับรักษาไม้ยืนต้นไว้เพื่อให้ร่มเงา ใช้ประโยชน์เพื่อก่อสร้าง หรือ ทำเป็นไม้ฟืน

การปลูกฟื้นฟูป่าในพื้นที่รกร้าง

- เนื่องจากการอพยพของประชากรเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้พื้นที่การเกษตรถูกทิ้งร้าง ดังนั้น จึงมีการปลูกไม้ยืนต้นไว้ในพื้นที่
- คนเมืองไปซื้อที่ดินชนบท และปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจไว้ในพื้นที่ เช่น สัก พะยูง ไม้วงศ์ยาง ฯลฯ

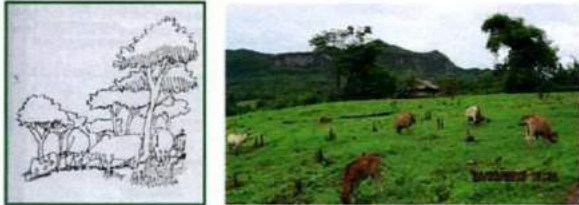
สวนป่า (Forest Garden)

- เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรปลูกดูแล ไม้ผล ไม้ยืนต้น หรือ พืชล้มลุก ในพื้นที่ป่าธรรมชาติ ที่อยู่ไม่ไกลจากบ้าน
- ยกตัวอย่าง ราษฎรปลูกกระวาน มุก ได้ ร่มเงาไม้ยืนต้นที่ อ.จุ่มห่าง จ.ตาก
- ในภาคใต้ ไม้ทุเรียนป่า และไม้วงศ์ยาง เป็นไม้เด่นในระบบสวนบ้าน
- ลักษณะของ Forest garden ควรอยู่ใกล้บ้านเพื่อให้ง่ายต่อการดูแลรักษา

การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เกษตรและป่าไม้

- ในฤดูกาลปลูกข้าวพื้นที่เลี้ยงสัตว์จะมีจำกัด ดังนั้น มีการนำสัตว์ไปเลี้ยงเพื่อกินหญ้าหรือยอดไม้ในป่าธรรมชาติ
- ในพื้นที่ปลูกสร้างสวนป่า วิธีการนี้เป็นเทคนิคในการกำจัดวัชพืช
- ในภาคใต้ ราษฎรปลูกพืชอาหารสำหรับสัตว์ในสวนมะพร้าว
- ในขณะที่ภาคเหนือปล่อยสัตว์เข้าไปหากินในป่าธรรมชาติ

ปัจจัยที่ควรคำนึง เพื่อเลือกรูปแบบการปลูก

ปัจจัยด้านสภาพ ไม้

ดิน : ชนิดและความอุดมสมบูรณ์ของดิน (ชนิดดิน) ฯลฯ
 น้ำ : ปริมาณ และ คุณภาพ ฯลฯ
 ภูมิอากาศ : ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ ความชื้นแสง ความชื้น ฯลฯ
 ภูมิประเทศ : ความลาดชัน ทิศทางด้านลาด ฯลฯ
 ไฟป่า : ชนิด เชื้อเพลิง ประสิทธิภาพไฟป่า

ปัจจัยด้านชีวภาพ ไม้

ชนิดป่าเดิม : ผลิตไม้ ไม้ละติใบ
 ชนิดพันธุ์ไม้ท้องถิ่นดั้งเดิม : ชนิดพันธุ์ไม้เด่นที่มีคุณค่า สัตว์ป่า และ ชุมชนพื้นเมือง
 ของป่า : ผลิตผลจากป่าที่ไม่ใช่ไม้

***** ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม (คน) ไม้**

เศรษฐกิจ : **ผลตอบแทนด้านการเงิน**
วิถีชีวิต ของชุมชนและผู้นำชุมชน
 จำนวนประชากร : จำนวนหมู่บ้าน และ ศรัทธา
 เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา และ อาชีพหลัก
 สิทธิในที่ดิน : รัฐ หรือ เอกชน
 ความขัดแย้ง : ภายใน และกับ ภายนอกชุมชน
 ขบวนการนิยมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น : มีความสอดคล้องกัน
 พัฒนาคือมีไม้คือป่า : บุกร หรือ สบ
 ความเข้มแข็งสามัคคีของชุมชน
 ระดับการใช้ประโยชน์ป่า : ของป่า
 อื่น ๆ

การวิเคราะห์ผลตอบแทนด้านการเงิน

ความท้าทายในการ เลือก/ออกแบบ รูปแบบการปลูก

- ควรให้ผลตอบแทนทางการเงินสูง (สำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกร)
- **ให้ผลตอบแทนด้านการเงินควร ≥ ผลตอบแทนของการปลูกพืชเชิงเดี่ยว** ถ้าเป็นไปได้**

การวิเคราะห์ผลตอบแทนด้านการเงิน

1. ตัวอย่างการออกแบบวนเกษตร
2. สร้างแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เพื่อวิเคราะห์การปลูกพืช โดยการเปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันสุทธิสะสม และมูลค่าปัจจุบันสุทธิต่อปี

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV)

$$NPV = \sum_{t=1}^n B_t (1-i)^t - \left[\sum_{t=0}^0 C_t (1-i)^t \right]$$

กำหนดให้ :
 B_t = รายได้ในปีที่ t (บาท)
 C_t = ต้นทุนในปีที่ t (บาท)
 i = อัตราดอกเบี้ย (%)
 t = ปีที่ 1, 2, 3, ... n

และมูลค่าปัจจุบันสุทธิรวม (Sum of Net Present Value : SNPV)

$$SNPV = (NPV)_1 + (NPV)_2$$

$$NPV = \frac{NPV(0.09)(1.09)^t}{(1.09^t - 1)}$$

- กำหนดให้ :
- ANPV = มูลค่าปัจจุบันสุทธิรายปี
 - NPV = มูลค่าปัจจุบันสุทธิ
 - i = อัตราดอกเบี้ย
 - t = ปีที่ 1, 2, 3, ... n

ตัวอย่างการออกแบบระบบวนเกษตรและ การวิเคราะห์ผลตอบแทนด้านการเงิน

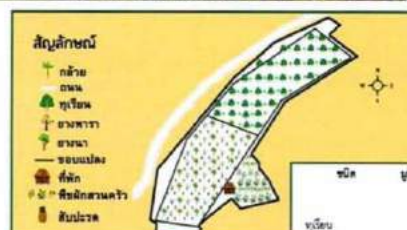

ANPV=มูลค่าปัจจุบันสุทธิรายปี (บาท/ไร่/ปี)

ชนิด	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) (บาท/ไร่)	ลำดับ
ทุเรียน	118,183	1
มะพร้าว/แกงเลียง	85,133	2
กล้วย	21,043	3
กล้วย	17,697	4
กล้วย/ใบ/ข้าว	14,467	5
รวม	277,523	

ที่มา : การศึกษารายงานค่าเศรษฐกิจระบบวนเกษตร 2564

ตัวอย่างการออกแบบระบบวนเกษตรและ การวิเคราะห์ผลตอบแทนด้านการเงิน

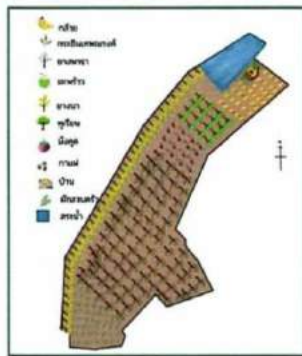

ANPV=มูลค่าปัจจุบันสุทธิรายปี (บาท/ไร่/ปี)

ชนิด	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (ANPV) (บาท/ไร่/ปี)	ลำดับ
ทุเรียน	112,632.61	1
กล้วย	14,953.77	2
กล้วย	14,505.13	3
กล้วย	4,694.09	4
กล้วย	1,571.57	5
กล้วย	1,096.35	6

ที่มา : การศึกษารายงานค่าเศรษฐกิจระบบวนเกษตร 2564

ตัวอย่างการออกแบบระบบวนเกษตรและ การวิเคราะห์ผลตอบแทนด้านการเงิน

ANPV=มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (ANPV) (บาท/ไร่/ปี)

ชนิดพืช	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (ANPV) (บาท/ไร่/ปี)	ลำดับ
ทุเรียน	126017	1
มะพร้าว	55563	2
มันเทศ	39115	3
ยางพารา	16671	4
กล้วย	16800	5
กะล่อนทางแนวรั้ว	12079	6
ยางนา	2364	7
กาแฟ	767	8
รวม	269596	

ที่มา : การมีปริมาณค่าลดต้นทุนขนาดปานกลาง 2564

วิเคราะห์รูปแบบวนเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง

- มีศักยภาพในการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ผลตอบแทนทางการเงินสูง (สำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกร) **“ให้ผลตอบแทนด้านการเงินควร \geq ผลตอบแทนของการปลูกพืชเชิงเดี่ยว” ถ้าเป็นไปได้**
- เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม : ลดการใช้สารเคมี = ลดต้นทุน(เงินและสุขภาพ)
- เพิ่มคุณค่าในหลากหลายมิติ เช่น การท่องเที่ยว
- สอดคล้องกับประเด็นและวัฒนธรรม
- ฯลฯ

กลไกการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดิน

- เป็นนโยบายหลักของรัฐ : การอาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า
- ขับเคลื่อนด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดร่วมกัน : ผู้นำ ราษฎร รัฐ เอกชน เขาวงกต ฯลฯ
- เริ่มที่การปรับเปลี่ยนกระบวนการที่คนเราสามารถทำได้ (กระบวนการทางสังคม)
- เลือกูปแบบวนเกษตรที่มีศักยภาพอนุรักษ์ดินและน้ำ ควบคู่กับให้ผลตอบแทนด้านการเงิน (บนฐานงานวิจัย)
- ฯลฯ

Model ตัวอย่าง การใช้ประโยชน์พื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

- การใช้ประโยชน์พื้นที่สูงอย่างยั่งยืน เมือง Banaue จังหวัด Ifugao ประเทศฟิลิปปินส์
- เป็นสิ่งมหัศจรรย์อันดับ 8 ของโลก อายุกว่า 2,000 ปี

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

ปัจจัยด้านสภาพ ไม้ผล

ดิน : ชนิดและความอุดมสมบูรณ์ของดิน (ชุดดิน) ฯลฯ
 น้ำ : ปริมาณ และ คุณภาพ ฯลฯ
 ภูมิอากาศ : ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ ความชื้นและ ความชื้น ฯลฯ
 ภูมิประเทศ : ความลาดชัน ทิศทางด้านลาด ฯลฯ
 ไฟป่า : เติลลี เชื้อเพลิง ประสิทธิภาพไฟป่า

***** ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม (ศ.น.) ไม้ผล**

เศรษฐกิจ : ผลตอบแทนด้านการเงิน
 วิถีชีวิตของชุมชนและผู้นำชุมชน
 จำนวนประชากร : จำนวนหมู่บ้าน และครัวเรือน
 เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา และ อาชีพหลัก
 สิทธิในที่ดิน : รัฐ เอกชน
 ความขัดแย้ง : ภายใน และ/หรือ ภายในชุมชน
 ชุมชนรวมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น :
 มีความสอดคล้องกับ
 ทัศนคติที่มีต่อป่า : บุก หรือ อบ
 ความเข้มแข็งสามัคคีของชุมชน
 ระดับการใช้ประโยชน์ป่า : ขอบป่า
 อื่นๆ

ปัจจัยด้านเชิงสภาพ ไม้ผล

ชนิดป่าเดิม : เติลลี ไม้ผลัดใบ
 ชนิดพันธุ์ไม้ท้องถิ่นดั้งเดิม : ชนิดพันธุ์ไม้เดิมที่มีค่าทางเศรษฐกิจ
 สัตว์ป่าและจุลินทรีย์ : สัตว์และสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก
 ของป่า : ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่ไม้ผล

การปลูกและดูแลรักษาต้นไม้

- สายพันธุ์ +
- สิ่งแวดล้อม +
- การจัดการที่ประณีต และ สม่ำเสมอ

การดูแลรักษาต้นไม้

- วิชาการป่าไม้เป็นเรื่อง**สำคัญ**เพื่อการตัดสินใจในการปฏิบัติ
- ผูกพันกับความตั้งใจและเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ : **สำคัญยิ่ง**

ก่อนปลูก โทพรวนดินเพื่อกำจัดวัชพืช

ลักษณะแม่ไม้ที่ดี

- มีความเจริญเติบโตดี
- ลำต้นรูปทรงดี เปลือกตรง มีปุ่มน้อย
- เรือนยอดเล็กได้สัดส่วน
- ต้านทานต่อโรคและแมลง
- ทนทานต่อสภาพภูมิอากาศ
- คุณภาพเนื้อไม้ดี

สร้างเรือนเพาะชำกล้าไม้

กล้าไม้ต้องแกร่ง ทนทาน และมีคุณภาพ

เตรียมกล้าไม้ให้ได้ขนาด และปริมาณเพียงพอต่อการปลูกและปลูกร่วม

การขนส่งกล้าไม้

วิธีการจับกล้าไม้ขณะขนย้าย

การจับกล้าไม้ในขณะขนย้าย

- ถิ่นขนย้ายกล้าไม้ไปที่ไกลๆ ให้คลุมกล้าไม้ด้วยตาข่ายดำ เพื่อป้องกันแสงแดด
- ขนส่งใกล้ๆ หรือโอนแปลง **ไม่ควร** จับลำต้นของกล้าไม้

การปลูก : เป็นศาสตร์และศิลป์

ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ และฮอร์โมนพืช ร่วมกับปุ๋ยเคมี เพื่อกล้าไม้เจริญเติบโตได้ดี มีอัตราการตายต่ำลง

เทคนิคการปลูก

ใส่ปุ๋ยอินทรีย์

ใส่ปุ๋ยเคมี

ใส่ปุ๋ยเคมี

ใส่ปุ๋ยเคมี

ใส่ปุ๋ยเคมี

ใส่ปุ๋ยเคมี

วิธีการบำรุงรักษาต้นไม้

การให้น้ำ

ให้น้ำในฤดูแล้งจนกว่าลำไม้จะฟื้นตัว

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชเป็นประจำ : คาบหญ้า ตัดเตาวัช เป็นต้น

1. ช่วยทำให้ลดอัตราการแย่งอาหารและแสงแดด
2. ช่วยลดการสะสมของโรคและแมลง
3. ช่วยลดปริมาณเชื้อเพลิง
4. ป้องกันไฟ

วิธีการบำรุงรักษาต้นไม้

การพรวนดิน

เพื่อช่วยให้ระบบรากหาอาหารได้ดีขึ้น

การใส่ปุ๋ย

เพื่อทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโต และแข็งแรงดีขึ้น

วิธีการบำรุงรักษาต้นไม้

วิธีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ หรือ ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

เพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้กล้าไม้

วิธีการบำรุงรักษาต้นไม้

การป้องกันโรคและแมลง

สำรวจและกำจัดโดยวิธีการทางธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมี

การป้องกันไฟป่า

โดยการกำจัดวัชพืชและทำแนวกันไฟ

ภาพปลูกป่าแบบประชิด (System of Intensive Fertilization (SIF))

- การเจริญเติบโต 7 ปีแรก (2557-2564)
 - ชนิดพรรณไม้ 48 ชนิด
 - ศรัณิความหลากหลาย 2.97
 - ความหนาแน่นเฉลี่ย 287 ต้น/ไร่
 - ความสูงทั้งหมดเฉลี่ย 5.91 เมตร
 - ความโตด้านเส้นผ่านศูนย์กลางเฉลี่ย 7.70 ซม.
 - ชนิดพรรณไม้เด่น ได้แก่ พะยูง ประดู่ป่า ยางนา ตะเคียนทอง
 - มวลชีวภาพ 8.32 ตัน/ไร่
 - ปริมาณการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 14.33 tCO₂/ไร่
 - MAI ของการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 2.05 tCO₂/ไร่ปี (ปกติ 0.95 tCO₂/ไร่ปี) **216 %**

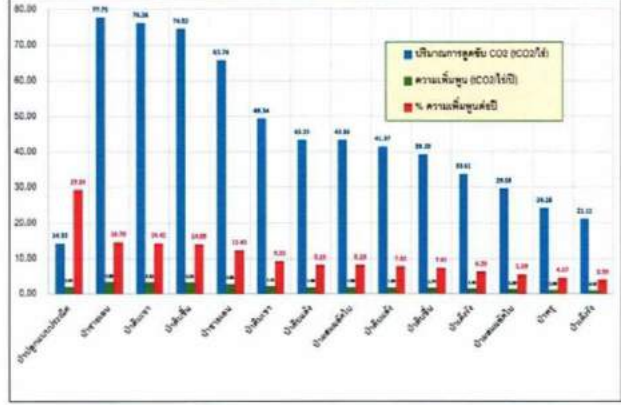
ลำดับการเรียงต้นตามความเจริญเติบโตของชนิดพรรณไม้เศรษฐกิจมูลค่าสูง

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	MAI of DBH (ซม./ปี)	MAI of H (ซม./ปี)	ต้นโต	ต้นโต	ความชื้น
1	พะยูง	<i>Dalbergia cochinchinensis</i>	1.34	1.10	12	6	90.13
2	ตะเคียนทอง	<i>Hopea odorata</i>	1.40	1.05	11	9	83.77
3	ประดู่ป่า	<i>Pterocarpus macrocarpus</i>	1.14	0.84	18	14	72.98
4	แดง	<i>Xylocarpus</i>	1.11	0.82	21	16	68.66
5	กะเม็ง	<i>Lagerstroemia floribunda</i>	1.17	0.76	17	18	64.49
6	จิงจั่น	<i>Dalbergia oliveri</i>	0.98	0.76	28	19	62.13
7	ยางนา	<i>Dipterocarpus slatus</i>	1.17	0.75	16	20	60.26
8	ก้ามกาะ	<i>Shorea hooryana</i>	0.76	0.74	40	22	55.49
9	รัง	<i>Shorea siamensis</i>	1.02	0.73	39	24	51.26

เปรียบเทียบปริมาณการดูดซับ CO₂

ลำดับที่	ชนิดป่า	จังหวัด	อายุไม้ (ปี)	ปริมาณการดูดซับ CO ₂ (tCO ₂ /ไร่)	ความเพิ่มขึ้น (tCO ₂ /ไร่/ปี)	% ความเพิ่มขึ้นต่อปี
1	ป่าปลูกแบบประชิด	ระยอง	7	14.33	2.05	29.24
2	ป่าเขาเตน	กระบี่	23	77.75	3.38	14.70
3	ป่าดิบเขา	แม่ฮ่องสอน	23	75.26	3.32	14.42
4	ป่าดิบชื้น	ชุมพร	23	74.52	3.24	14.09
5	ป่าเขาเตน	ประจวบคีรีขันธ์	23	65.74	2.86	12.43
6	ป่าดิบเขา	เลย	23	49.34	2.15	9.33
7	ป่าดิบแล้ง	นครราชสีมา	23	43.33	1.88	8.19
8	ป่าสนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	นครราชสีมา	23	43.30	1.86	8.19
9	ป่าดิบแล้ง	อุตรดิตถ์	23	41.37	1.80	7.82
10	ป่าดิบชื้น	ฉะเชิงเทรา	23	39.20	1.70	7.41
11	ป่าเบญจพรรณ	เชียงใหม่	23	33.61	1.46	6.35
12	ป่าสนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	ระยอง	23	29.58	1.29	5.59
13	ป่าหุบเขา	นครศรีธรรมราช	23	24.16	1.05	4.57
14	ป่าเบญจพรรณ	น่าน	23	21.11	0.92	3.99

เปรียบเทียบปริมาณการดูดซับ CO₂

สรุป กลไกการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดิน

- เป็นนโยบายหลักของรัฐ: การอาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า
- ขับเคลื่อนด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดร่วมกัน: ผู้นำ ราษฎร รัฐ เอกชน
- เริ่มต้นที่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ว่าสามารถทำได้ (กระบวนการทางสังคม)
- เลือกรูปแบบวนเกษตรที่มีศักยภาพอนุรักษ์ดินและน้ำ ควบคู่กับให้ผลตอบแทนด้านการเงิน (บนฐานงานวิจัย)
- ฯลฯ

จากเขาหัวโล้นสู่การไม่ประโยชน์พื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

ชุดองค์ความรู้กึ่งศตวรรษพัฒนาที่ดิน การชะล้างพังทลายของดินและการอนุรักษ์ดินและน้ำ
กรมพัฒนาที่ดิน

นิยามและทางเลือกมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ
กลุ่มอนุรักษ์ดินและน้ำ กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
<https://www.r๑๑.ddd.go.th>

ภาคผนวก

ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

ห้องรองอธิบดีกรมป่าไม้ (นายชีวะภาพ)
เลขรับ..... ๑๖๕๐
วันที่รับ..... ๙ มิ.ย. ๒๕๖๑
เวลา..... ๒๐:๒๐

ส่วนราชการ... สำนักจัดการที่ดินป่าไม้... ส่วนจัดการสิทธิ์การใช้ที่ดินป่าไม้... โทร. ๐-๒๕๖๑-๔๒๙๒ ต่อ ๕๗๔๕
ที่ ทส.๑๖๐๓.๗/ ๑๖๐๐ วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง... โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำ
ชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรียน อธิบดีกรมป่าไม้

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เห็นชอบพื้นที่เป้าหมายและ
กรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยชุมชนที่อยู่ในลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒
ก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ กรอบมาตรการได้กำหนดให้ดำเนินการจัดระเบียบการใช้
ที่ดินป่าไม้ตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการชะล้างพังทลายของดิน
และรองรับการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม สำหรับชุมชนที่อยู่ในลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ หลังมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ถึงคำสั่ง คสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ กรอบมาตรการกำหนดให้มีการวางแผน/ออกแบบ
ปลูกป่า ๓ อย่างร่วมกัน เพื่อฟื้นฟูสภาพป่า นั้น

สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ ขอเรียนว่า ได้จัดประชุมหารือเกี่ยวกับการดำเนินงานตามกรอบมาตรการ
มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ จำนวน ๒ ครั้ง โดยมีรองอธิบดีกรมป่าไม้ (นายชีวะภาพ ชีวะธรรม)
เป็นประธาน ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ และครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาและเห็นชอบในหลักการให้จำแนกการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ เป็น ๒ ระดับ คือ ระดับที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเอง
และระดับที่ชุมชนต้องได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานภายนอก แต่เนื่องจากเป็นเรื่องทางวิชาการ
ที่ประชุมจึงมอบหมายสำนักจัดการที่ดินป่าไม้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจาก
ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันศึกษามาร่วมเป็นวิทยากร และเชิญให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม เพื่อกำหนด
แนวทางการดำเนินงานต่อไป ดังนั้น เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขต
ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ที่สามารถ
นำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ จึงเสนอกรมป่าไม้เพื่อพิจารณา ดังนี้

๑. อนุมัติให้จัดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขต
ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ระหว่าง
วันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ โรงแรมมารวย การ์เด้น จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีผู้เข้าร่วมประชุม
จำนวน ๔๖ ราย โดยใช้งบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕ แผนงานยุทธศาสตร์สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน
อนุรักษ์ พื้นฟู และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โครงการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างเป็นระบบ
และเป็นธรรม เป็นเงินจำนวน ๔๐๕,๘๕๐ บาท (สี่แสนห้าพันแปดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

๒. อนุมัติจัดซื้อ/จัดจ้างตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหาร
พัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ และให้เบิกค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามโครงการฯ ที่กำหนด

๓. ลงนามในคำสั่งกรมป่าไม้

๓.๑ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงานดำเนินการโครงการประชุม
เชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติ
คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๓.๒. เรื่องให้...

๓.๒ เรื่อง ให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

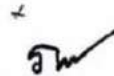
๔. ลงนามในหนังสือแจ้งเวียนคำสั่งกรมป่าไม้ดังกล่าว เพื่อให้ผู้มีรายชื่อทราบและปฏิบัติต่อไป

๕. ลงนามในหนังสือเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม

๖. ลงนามในหนังสือเรียนเชิญวิทยากร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา หากเห็นชอบ ขอให้โปรดลงนามในหนังสือ ที่เสนอมา

พร้อมนี้

(นายภูมินทร์ บุญบัณฑิต)
ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้

อนุมัติ
ลงนามแล้ว

(นายชิวะภาท ชิวะธรรม)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมป่าไม้

- ๙ มิ.ย. ๒๕๖๕

โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒
ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๑. หลักการและเหตุผล

กรมป่าไม้ได้แก้ไขปัญหากรณีราษฎรอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เรื่อง พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) โดยชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ กรอบมาตรการได้กำหนดให้ดำเนินการจัดระเบียบการใช้ที่ดินป่าไม้ตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการชะล้างพังทลายของดิน และรองรับการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม สำหรับชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ หลังมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ถึงคำสั่ง คสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ กรอบมาตรการกำหนดให้มีการวางแผน/ออกแบบปลูกป่า ๓ อย่าง ร่วมกัน เพื่อฟื้นฟูสภาพป่า

กรมป่าไม้ โดยสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ ได้จัดประชุมหารือเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามกรอบมาตรการมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โดยมี รองอธิบดีกรมป่าไม้ (นายชิวะภาพ ชิวะธรรม) เป็นประธาน จำนวน ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ และครั้งที่สองเมื่อวันอังคารที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาประเด็นมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โดยเห็นชอบในหลักการให้จำแนกการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเอง และระดับที่ชุมชนต้องได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานภายนอก แต่เนื่องจากเป็นเรื่องทางวิชาการที่ประชุมได้มอบหมายสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เป็นวิทยากร และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ขึ้น เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของกรมป่าไม้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อกำหนดกรอบความคิดและแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๒.๒ ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการ

๒.๓ ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้รับความรู้ มีความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติงานให้เกิดเป็นรูปธรรมได้

๓. ผู้เข้า ...

๓. ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ จำนวน ๔๖ คน

- ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๒๓ ท่าน
- เจ้าหน้าที่ส่วนจัดการที่ดินป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๒๓ ท่าน

๔. จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๔๖ คน

๕. ระยะเวลาในการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕

๖. สถานที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ

ณ โรงแรมมารวย การ์เด็น กรุงเทพมหานคร

๗. การดำเนินงาน

การประชุมเชิงปฏิบัติการได้กำหนดกระบวนการดำเนินงาน ๓ ส่วน ได้แก่ ภาคบรรยาย ภาคการระดมความคิด และภาคการนำเสนอเพื่อปรับปรุง/แก้ไข/เพิ่มเติมรายละเอียด ดังนี้

๗.๑ ภาคบรรยาย โดยวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา บรรยายองค์ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่สูง ดังนี้

๗.๑.๑ การบรรยายเรื่อง “หลักการและวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง” โดยผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน จำนวน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้รับความรู้ถึงหลักการและความสำคัญ ตลอดจนวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับการจัดการที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎรบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

๗.๑.๒ การบรรยายเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนและวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ” โดยผู้แทนสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จำนวน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้รับความรู้ในด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำตามพระราชดำริ การจัดการป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

๗.๑.๓ การบรรยายเรื่อง “รูปแบบการเกษตรและห่วงโซ่อุปทานเพื่อการผลิตและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน” โดยผู้แทนมูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย (TOF) จำนวน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้รับความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเกษตรที่นำไปสู่การบริโภคและผลิตที่ยั่งยืน (sustainable consumption and production patterns) รวมถึงการสร้างห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain)/ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ที่ส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหาร การสร้างรายได้ที่มั่นคงควบคู่กับการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำที่สัมพันธ์กับโมเดลเศรษฐกิจ BCG ให้ราษฎรมีอาชีพที่มั่นคงคู่กับการดูแลรักษาป่าต้นน้ำ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals (SDGs))

๗.๑.๔ การ

๗.๑.๔ การบรรยายเรื่อง “ระบบวนเกษตรในพื้นที่สูงเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน” โดยคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้รับความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและการจัดการระบบวนเกษตร (หรือเกษตรแบบผสมผสาน) ที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

๗.๒ ภาคการระดมความคิด แบ่งกลุ่มระดมความคิดตามภูมิภาค จำนวน ๔ กลุ่ม มีวิทยากรประจำกลุ่มจากผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน, สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), มูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย (TOF) และคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อพิจารณากรอบความคิด /แนวทาง รวมถึงรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ในประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ ๑ กรอบความคิดและแนวทางที่จะนำมาใช้ในมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพที่ ๑ และ ๒ ที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เช่น แนวทางพระราชดำริการทำเกษตรที่ยั่งยืน การใช้ประโยชน์พื้นที่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การดำเนินการโดยวิธีพืชและวิธีเชิงกล การลดปัญหาการใช้สารเคมี และแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่า เป็นต้น

ประเด็นที่ ๒ รูปแบบและวิธีการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ได้แก่

- รูปแบบที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเอง เช่น การทำการเกษตรที่ยั่งยืน, การจัดการพื้นที่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (ตลอดจนการกำหนดเงื่อนไขการงดเว้น/การหลีกเลี่ยง), วิธีการทางพืช, วิธีการที่สามารถใช้แรงงาน/เครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องจักรขนาดเล็ก

- รูปแบบที่ชุมชนต้องได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ การดำเนินงานวิธีกล เช่น ขันบันไดดิน, คุ้มน้ำรอบเขา, คันชะลอความเร็วของน้ำ เป็นต้น

๗.๓ ภาคการนำเสนอเพื่อปรับปรุง/แก้ไข/เพิ่มเติม สรุปผลการระดมความคิดแต่ละกลุ่มและนำเสนอต่อวิทยากร ผู้บริหารกรมป่าไม้ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาให้ความเห็น ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมองค์ประกอบที่ทำให้มาตรการการอนุรักษ์ดินและน้ำสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๗.๔ สรุปรายงานกรมป่าไม้ เพื่อพิจารณาใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานต่อไป

๘. วิทยากร

หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาคเอกชน

๘. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑) แนวทางการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมได้

๒) การใช้...

๒) การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำกินและการอยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ สามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและดำเนินการได้โดยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

๓) ราษฎรสามารถอยู่อาศัยทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน เป็นไปตามกรอบมาตรการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๙. งบประมาณ

ใช้งบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕ แผนงานยุทธศาสตร์สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน อนุรักษ์ ป่า และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โครงการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างเป็นระบบ และเป็นธรรม กิจกรรมหลักการจัดการที่ดินป่าไม้ในระดับพื้นที่ กิจกรรมโครงการจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ เป็นเงินจำนวน ๔๐๕,๘๕๐ บาท (สี่แสนห้าพันแปดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

ลำดับ	รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
๑	ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม	
	- ผู้เข้าร่วมประชุม, คณะทำงาน และวิทยากร (๕๐ บาท x ๕ มื้อ x ๗๙ คน)	๑๙,๗๕๐
	- แยกผู้มีเกียรติ (๕๐ บาท x ๑ มื้อ x ๑๐ คน)	๕๐๐
๒	ค่าอาหาร	
	ผู้เข้าร่วมประชุม, คณะทำงาน และวิทยากร	
	- ไม่ครบมื้อ ๒ มื้อ (๗๐๐ บาท x ๑ วัน x ๗๙ คน)	๕๕,๓๐๐
	- ไม่ครบมื้อ ๑ มื้อ (๗๐๐ บาท x ๒ วัน x ๗๙ คน)	๑๑๐,๖๐๐
	แยกผู้มีเกียรติ ไม่ครบมื้อ ๑ มื้อ (๗๐๐ บาท x ๑ วัน x ๑๐ คน)	๗,๐๐๐
๓	ค่าที่พัก	
	- ผู้เข้าร่วมประชุม (๙๐๐ บาท x ๒ คืน x ๔๖ คน)	๘๒,๘๐๐
	- คณะกรรมการอำนวยการ (๑,๔๕๐ บาท x ๒ คืน x ๑ คน)	๒,๙๐๐
	- คณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงาน (๙๐๐ บาท x ๒ คืน x ๒๘ คน)	๕๐,๔๐๐
	- วิทยากร (๑,๔๕๐ บาท x ๒ คืน x ๔ คน)	๑๑,๖๐๐
๔	ค่าตอบแทนวิทยากร	
	- วิทยากรภาครัฐ (๖๐๐ บาท x ๕ ชั่วโมง x ๓ ท่าน)	๙,๐๐๐
	- วิทยากรภาคเอกชน (๑,๒๐๐ บาท x ๕ ชั่วโมง x ๑ ท่าน)	๖,๐๐๐
	ค่าพาหนะ	๓๐,๐๐๐
๕	ค่าเอกสารและวัสดุอุปกรณ์การประชุม	๒๐,๐๐๐
	รวม	๔๐๕,๘๕๐

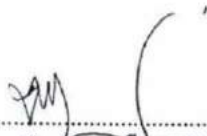
หมายเหตุ ทุกรายการสามารถถัวเฉลี่ย

๑๐. ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้

(ลงชื่อ)..... ผู้เขียนโครงการ
(นายศักดิ์ดา มณีวงศ์)
ผู้อำนวยการส่วนจัดการสิทธิการใช้ที่ดินป่าไม้

(ลงชื่อ)..... ผู้เสนอโครงการ
(นายอุทัยรัตน์ บุญบันตาร)
ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้

(ลงชื่อ)..... ผู้อนุมัติโครงการ
(นายวิชาภาพ ชีระธรรม)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมป่าไม้

กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒
ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕
ณ โรงแรมมารวย การ์เด็น กรุงเทพฯ

วันจันทร์ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๕

- ๑๔.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. ลงทะเบียน
- ๑๗.๓๐ - ๑๘.๓๐ น. รับประทานอาหารเย็น
- ๑๘.๓๐ - ๑๙.๐๐ น. ชี้แจงกำหนดการและกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- ๑๙.๐๐ - ๒๐.๓๐ น. บรรยาย “กระบวนการดำเนินงาน คทช. ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑ และ ๒”
โดย ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้

วันอังคารที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๕

- ๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. พิธีเปิดการประชุม โดย อธิบดีกรมป่าไม้
- ๐๙.๐๐ - ๑๐.๓๐ น. บรรยาย “หลักการและวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง”
โดย ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน จำนวน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที
- ๑๐.๓๐ - ๑๐.๔๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง
- ๑๐.๔๕ - ๑๒.๑๕ น. บรรยาย “แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนและวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ตามแนวพระราชดำริ” โดย ผู้แทนสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
จำนวน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที
- ๑๒.๑๕ - ๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง
- ๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น. บรรยาย “รูปแบบการเกษตรและห่วงโซ่อุปทานเพื่อการผลิตและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน”
โดย ผู้แทนมูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย (TOF) จำนวน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที
- ๑๔.๓๐ - ๑๔.๔๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง
- ๑๔.๔๕ - ๑๖.๑๕ น. บรรยาย “ระบบวนเกษตรในพื้นที่สูงเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และพัฒนาคุณภาพชีวิต
อย่างยั่งยืน” โดย อาจารย์คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จำนวน ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที
- ๑๗.๓๐ - ๑๘.๓๐ น. รับประทานอาหารเย็น

วันพุธที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕

- ๐๘.๓๐ - ๐๙.๔๕ น. แบ่งกลุ่มระดมความคิด จำนวน ๔ กลุ่ม (วิทยากรประจำกลุ่มจากผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน, สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), มูลนิธินวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ไทย (TOF) และคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)
- ประเด็นที่ ๑ กรอบความคิดและแนวทางที่จะนำมาใช้ในมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่ทำกินและที่อยู่อาศัยตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
- ๐๙.๔๕ - ๑๐.๐๐ น. พักรับประทานอาหารว่าง
- ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ระดมความคิด (ต่อ)
- ประเด็นที่ ๒ รูปแบบและวิธีการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- สรุปผลการระดมความคิด เตรียมีการนำเสนอต่อวิทยากรและผู้ร่วมการประชุม
- ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง
- ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. นำเสนอผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (ผลการระดมความคิด) ต่อวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ กรมป่าไม้ ผู้บริหารกรมป่าไม้ และผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมรับฟังประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญกรมป่าไม้ ผู้บริหารกรมป่าไม้ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ๑๕.๐๐ - ๑๕.๑๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง
- ๑๕.๑๕ - ๑๕.๔๕ น. พิธีปิดการประชุม โดย อธิบดีกรมป่าไม้

คำสั่งกรมป่าไม้

ที่ ๑๙๗๗ /๒๕๖๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงานดำเนินการโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ด้วยกรมป่าไม้ โดยสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กำหนดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติในพื้นที่ ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ โรงแรมมารวย การ์เด็น กรุงเทพมหานคร ดังนั้น เพื่อให้การประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของทางราชการ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงานดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย

๑) ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้	ประธานกรรมการ
๒) ผู้อำนวยการส่วนอำนวยการ	กรรมการ
๓) ผู้อำนวยการส่วนสำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากรป่าไม้	กรรมการ
๔) ผู้อำนวยการส่วนภูมิสารสนเทศป่าไม้	กรรมการ
๕) ผู้อำนวยการส่วนควบคุมที่ดินป่าไม้	กรรมการ
๖) ผู้อำนวยการส่วนวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมป่าไม้	กรรมการ
๗) ผู้อำนวยการส่วนจัดการสิทธิ์การใช้ที่ดินป่าไม้	กรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการอำนวยการมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล ให้คำปรึกษา เสนอแนะ สนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงาน และพิจารณาเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การประชุมเชิงปฏิบัติการบรรลุวัตถุประสงค์

๒. คณะทำงานดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย

๑) นายอิทธิพงษ์ ก่อผล	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	หัวหน้าคณะทำงาน
๒) นางสาวพิศกุลแก้ว นามพลกรัง	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	คณะทำงาน
๓) นายอุดมศักดิ์ สงวนศิริธรรม	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	คณะทำงาน
๔) นางพัชรินทร์ บุญราศรี	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	คณะทำงาน
๕) นางวาสนา ก่อผล	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	คณะทำงาน
๖) นางสาวนภาวดี สงค์มณี	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	คณะทำงาน

๗) นางสาว ...

๗) นางสาวสุภาว พรมบุญศรี	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	คณะทำงาน
๘) นางวรางคณา จิณะ	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	คณะทำงาน
๙) นางสาววิไลลักษณ์ ศรีสุนทร	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	คณะทำงาน
๑๐) นางสาวซัสสรีย์ พิมพา	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	คณะทำงาน
๑๑) นางศิริรินทร์ จันทู	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๑๒) นางสาวดารารวรรณ ช่วยบุญ	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๑๓) นางสาวชนากานต์ แก้วทองค์	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๑๔) นางสาวกาญจนา พรมจันทร์	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๑๕) นางสาวพัชราภา เอี่ยมเอก	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๑๖) นางอรุณศรี รัตนพันธ์	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๑๗) นางสาวปราจีน เพื่อนชอบ	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๑๘) นางสาวภักจิรา หน่ยหนี่ซั่ว	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๑๙) นางสาวเกสร ทองฉ้ออัน	นักจัดการงานทั่วไป	คณะทำงาน
๒๐) นางสาวพรณิภา สุวรรณ	นักวิชาการภูมิสารสนเทศ	คณะทำงาน
๒๑) นางอรพินท์ ธนินบุญ	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	คณะทำงานและเลขานุการ
๒๒) นางสาวสุกัสนสร สุนทรวิภาต	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและตามระเบียบต่อไป

สำหรับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ของเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุม คณะทำงาน และวิทยากร ให้เบิกจ่ายจากงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕ แผนงานยุทธศาสตร์สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน อนุรักษ์ฟื้นฟู และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โครงการบริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม โดยให้ใช้ยานพาหนะรถยนต์ของทางราชการ สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ ทั้งนี้ ให้อยู่ในการควบคุมของผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้

สั่ง ณ วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

(ลงนาม) ชีวะภาพ ชีวะธรรม
(นายชีวะภาพ ชีวะธรรม)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมป่าไม้

คำสั่งกรมป่าไม้

ที่ ๑ ๙ ๗ ๘ /๒๕๖๕

เรื่อง ให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ด้วยกรมป่าไม้ โดยสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กำหนดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติในพื้นที่ ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ โรงแรมมารวย การ์เด็น กรุงเทพมหานคร

ดังนั้น เพื่อให้การประชุมในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงให้ผู้มีรายชื่อตามบัญชีแนบท้ายคำสั่งนี้ เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด ทั้งนี้ กรมป่าไม้ได้จัดเตรียมค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม และค่าเช่าที่พักให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ให้เบิกจ่ายจากต้นสังกัด

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

(ลงนาม) ชีวะภาพ ชีวะธรรม
(นางชีวะภาพ ชีวะธรรม)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมป่าไม้

“No Gift Policy ทส. โปร่งใสและเป็นธรรม”

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ณ โรงแรมมารวย การ์เด็น กรุงเทพมหานคร

แบบท้ายคำสั่งกรมป่าไม้ ที่ ๑ ๙ ๗ ๘ /๒๕๖๕ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
๑	นายรังสรรค์ ขอผล	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ (เชียงใหม่)
๒	นายจรูญ บัวบาน	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ (เชียงใหม่)
๓	นายณัฐวุฒิ พรหมบุรี	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ สาขาแม่ฮ่องสอน
๔	นายแสงสุข ชะโพ	นายช่างสำรวจชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ สาขาแม่ฮ่องสอน
๕	นายถาวร สุททหลวง	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๒ (เชียงใหม่)
๖	นายธีรนนท์ธร์ พ้ารวน	พนักงานพิทักษ์ป่า	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๒ (เชียงใหม่)
๗	นายเกษม คำมา	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๓ (ลำปาง)
๘	นายวชิรวิทย์ เพชรประสิทธิ์กุล	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๓ (ลำปาง)
๙	นายจิตกร สังข์พิชัย	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๓ สาขาแพร่
๑๐	นางสาวธนวรรณ ก๊กก้อง	นักจัดการงานทั่วไป	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๓ สาขาแพร่
๑๑	นายสมศักดิ์ ตะเภา	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ (ตาก)
๑๒	นายวิโรจน์ อธิการ	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ (ตาก)
๑๓	นายสกล เวียงนาค	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ สาขานครสวรรค์
๑๔	นายประพัฒน์ ถาวรประภาสวัสดี	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ สาขานครสวรรค์
๑๕	นายสมบูรณ์ จำปาอุป	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ สาขาพิษณุโลก
๑๖	นายสุทัศน์ บุญนะ	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ สาขาพิษณุโลก
๑๗	นายวิเชียร วีระประสิทธิ์	นายช่างสำรวจชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕ (สระบุรี)
๑๘	นายนพตล ถาคณ	นายช่างสำรวจปฏิบัติงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕ (สระบุรี)
๑๙	นายรัศมี นันทนิ	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี)
๒๐	นายภูสิทธิ์ ชูสกุลชาติ	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี)
๒๑	นายวิเชียร ไทยกิ่ง	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ สาขานครพนม
๒๒	นายนิธิโรจน์ จงจิตรกิตต์ธนา	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ สาขานครพนม
๒๓	นายครรชิต โสฬ์คำ	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๗ (ขอนแก่น)
๒๔	นางสาวศิริรัตน์ ชนะบุรณ์	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๗ (ขอนแก่น)
๒๕	นายฐิติพงศ์ ศาสตรแก้ว	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๗ สาขาอุบลราชธานี
๒๖	นายธรากร เสาธงรุ่งเรืองชัย	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๗ สาขาอุบลราชธานี
๒๗	นายปริญญา วรรณสุข	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๘ (นครราชสีมา)
๒๘	นางสาวศศิธร รัตนเดชกำจร	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๘ (นครราชสีมา)
๒๙	นายมั่งรักษ์ ปิ่นวนิชย์กุล	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ (ชลบุรี)
๓๐	นายทัตพงษ์ ธาราสุข	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ (ชลบุรี)

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕
ณ โรงแรมมารวย การ์เด้น กรุงเทพมหานคร
แนบท้ายคำสั่งกรมป่าไม้ ที่ ๑ ๙ ๗ ๘ /๒๕๖๕ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
๓๑	นายธีรวัฒน์ อ่อนสำลี	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ สาขาปราจีนบุรี
๓๒	นายชัยนันท์ อิ่มเจริญ	หัวหน้าฝ่ายจัดการสิทธิการใช้ที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ สาขาปราจีนบุรี
๓๓	นายขวัญชัย ยอดเมือง	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๐ (ราชบุรี)
๓๔	นายสุรเชษฐ์ ศรีแดงรักษา	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๐ (ราชบุรี)
๓๕	นายพิธิวัฒน์ มาเอี่ยม	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๐ สาขาเพชรบุรี
๓๖	นายอดุลย์เดช ขุนทอง	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๐ สาขาเพชรบุรี
๓๗	นายสุวัฒน์ พองแก้ว	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๑ (สุราษฎร์ธานี)
๓๘	นางอภิสนันท์ ชาลิผล	นายช่างสำรวจปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๑ (สุราษฎร์ธานี)
๓๙	นายทรัพย์สิน จงดี	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ (นครศรีธรรมราช)
๔๐	นายกรวิชัย เสนทอง	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ (นครศรีธรรมราช)
๔๑	นายโชคชัย เสือสาวดี	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ สาขากระบี่
๔๒	นายเกรียงศักดิ์ อุ่นคร	นักวิจัยป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ สาขากระบี่
๔๓	นายโกรนรินทร์ ประนอม	นายช่างสำรวจชำนาญงาน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๓ (สงขลา)
๔๔	นางสาวประมينا จันทรัตน์	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๓ (สงขลา)
๔๕	นายสรรธ เพชรแก้วเพชร	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดินป่าไม้	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๓ สาขานราธิวาส
๔๖	นายสนธิ บินสกุล	นายช่างสำรวจปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๓ สาขานราธิวาส

ภาพการประชุมหรือเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
ตามกรอบมาตรการมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
โดยมีรองอธิบดีกรมป่าไม้ (นายชีวะภาพ ชีวะธรรม) เป็นประธาน จำนวน ๒ ครั้ง
ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

ภาพการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดกรอบมาตรการและกำหนดแนวทางการดำเนินงานอนุรักษ์ดินและน้ำ
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
ภาคการบรรยาย (วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๕)

ภาวะระดมความคิด : มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒

การประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ในวันพุธที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ โรงแรมารวย การ์เด็น ได้มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ตามภูมิภาคออกเป็น ๔ กลุ่ม เพื่อระดมความคิดกำหนดกรอบมาตรการและแนวทางการดำเนินงานอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ประเด็นการระดมความคิดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๑. มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่ดีควรเป็นอย่างไร (เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิด)

การระดมความคิด

- ๑) สอดคล้องกับหลักการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
- ๒) สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ทั้งราษฎรและเจ้าหน้าที่
- ๓) เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนการใช้ประโยชน์/การจัดการที่ดิน (Land Use Planning)
- ๔) ต้องเป็นการนำมาใช้เพื่อให้คนอยู่ในพื้นที่ได้ โดยเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
- ๕) ป้องกันดินเสื่อมโทรม/ลดการชะล้างพังทลายของดิน
- ๖) เป็นมาตรการที่นำไปใช้แล้วเกิดความยั่งยืนและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี
- ๗) นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ๘) เป็นมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องกับหลักการแก้ไขปัญห

ที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

๙) ส่งเสริมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตเดิม เช่น การอนุรักษ์ดินและน้ำต้องไม่กระทบต่อผลผลิตของพืชหลักอย่างยางพารา ปาล์ม ผลไม้ (ทางเลือกคือการทำปายาง)

๑๐) กำหนดให้พืชที่มีอายุการเก็บเกี่ยวมากกว่า ๑๐ ปี เป็นไม้เศรษฐกิจ เช่น ยางพารา

๑๑) เป็นมาตรการที่ถูกนำไปใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญ/องค์ความรู้เฉพาะ

๑๒) ต้องได้รับการยอมรับจากรัฐ/ประชาชน/เอกชน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๒. แนวทางในการอนุรักษ์ดินและน้ำในการจัดการที่ดิน คทช. ภายใต้การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืนตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ (พัฒนาคุณภาพชีวิต ป้องกันการเสื่อมโทรมของดินและลดการชะล้างพังทลายของดิน ลดการเกิดภัยพิบัติ ดินถล่ม)

การระดมความคิด

๑) การใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง/ทฤษฎีใหม่ในการวางแผนบริหารจัดการพื้นที่

๒) การปลูกพืชประจำถิ่น ตามความเหมาะสมตามสภาพภูมิประเทศและการปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูง, การใช้กลุ่มพืช/ ไม้ยืนต้นที่เหมาะสมตามระดับชั้นความสูง/เพิ่มชนิดพันธุ์ไม้สำหรับอนุรักษ์ดินและน้ำ

๓) การเปลี่ยนแปลงการปลูกพืชเชิงเดี่ยวไปเป็นรูปแบบการปลูกพืชแบบผสมผสานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๔) ต้องปรับเปลี่ยนการปลูกพืช/รูปแบบการปลูก/การจัดระบบ Fame-Base Agroforestry และ Forest-Base Agroforestry

๕) ในแนวทางเกี่ยวกับโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ หรือโครงการปิดทองหลังพระ โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ (ต้องมีแนวทางในการทำไม้ออกของราษฎร เช่น ตัด ๒๐%) ต้องตัดได้

๖) การปลูกพืชคลุมดินเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่ขอบแปลง/ลาดชันมาก

๗) การส่งเสริมการปลูกไม้ ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง, ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรเศรษฐกิจ

๘) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงชุมชน ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชื่อมโยงการกับการขายผลไม้อร์แกนิกออนไลน์

๙) ปรับปรุงแก้ไขระเบียบ กฎหมาย ที่ขัดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน

๑๐) ส่งเสริมให้ปลูกไม้ยืนต้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐

๑๑) ควรกำหนดระยะเวลาการอนุญาตให้ราษฎร หากผิดเงื่อนไขต้องมีบทลงโทษ

๑๒) ปลูกพืช/ไม้ยืนต้น เพื่อแบ่งแนวเขตระหว่างชั้นลุ่มน้ำ ๑ และ ๒ กับ ๓, ๔ และ ๕ ในแปลงเดียวกัน (โดยกรมป่าไม้สนับสนุนกล้าไม้ให้ราษฎรปลูกในแนวเส้นลุ่มน้ำภายในแปลงของตนเอง)

๑๓) เริ่มสร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐ (อปท./สถาบันการศึกษา : รองอาจารย์ฝ่ายวิจัย เขียนโครงการ) และภาคเอกชน (หอการค้า สมาอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว : ๑. ร่วมมือเบื้องต้น ๒. ส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ให้ชาวบ้าน)

สิ่งที่กำหนดเป็นเงื่อนไข

๑) งดเว้นการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช/ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ส่งเสริมการใช้สารชีวภาพแทน ลดในช่วงแรกควรลดที่ % = ๒๐% ในปีแรก และลดลงใน ๑๐% ในปีต่อไปทุกๆ ปี จนเป็น ๐% ลดจากปริมาณ/ไร่

๒) หลีกเลี่ยงการจุดไฟเผาวัชพืชหรือวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร/ลดการจุดไฟเผาวัชพืชหรือวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ๒๕% ภายในกรอบระยะเวลา ๔ ปี (๔ ปี เพราะพืชระยะกลางใช้ระยะเวลาในการเจริญเติบโต ๔ ปี)

สิ่งที่กำหนดเป็นทางเลือก

๑) การปรับเปลี่ยนวิธีการเกษตร (เกษตรอย่างยั่งยืน, วนเกษตร, เกษตรผสมผสาน, เกษตรสมดุลธรรมชาติ (NBA), เกษตรเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (เป็นผลมาจากระบบรากและระบบเรือนยอด) วนเกษตรในสวนยางพารา เช่น มังคุด เหียง กาแฟ, วนเกษตรในสวนปาล์มน้ำมันในช่วง ๓ ปีแรก โดยการส่งเสริมให้ปลูกพืชไร่ ผัก พืชอายุสั้น

๒) มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงกล/เชิงพืช/เชิงผสมผสาน/ตามแนวพระราชดำริ จำแนกเป็น ๒ ประเภท

๒.๑) ที่ชุมชนสามารถทำได้เอง

๒.๒) ต้องอาศัยองค์กรภายนอกสนับสนุน

๓. ปัจจัยที่จะทำให้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการจัดการที่ดิน คทช. ในพื้นที่ลุ่มน้ำ

๑ และ ๒ ประสบความสำเร็จ

การระดมความคิด

๑) หน่วยงานสนับสนุน/พันธมิตรในการดำเนินงาน

๒) ใช้หลักวิทยาศาสตร์ + ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔) การทำงานอย่างบูรณาการเชิงพื้นที่

๕) นำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง

๖) การบริหารจัดการพื้นที่น้อยให้มีรายได้มาก

๗) การบริหารพื้นที่ตัวอย่างอย่างเป็นรูปธรรม

๘) สร้างพื้นที่สีเขียวควบคู่การสร้างอาชีพทดแทน

๙) มีโมเดลเศรษฐกิจควบคู่การฟื้นฟูพื้นที่สีเขียว

๑๐) คู่มือ/เครื่องมือในการประชาสัมพันธ์

๑๑) การปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Mind set) ของชุมชน

- ๑๒) ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าเดิม
- ๑๓) เพิ่มคุณค่าให้หลากหลายมิติ เช่น การท่องเที่ยว
- ๑๔) Carbon Credit เพิ่มคุณค่า
- ๑๕) อยู่บนพื้นฐานของงานวิจัยและวิชาการ
- ๑๖) หน่วยงานสนับสนุนหน่วยงานภายใต้คณะอนุกรรมการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการตลาด,

CSR, องค์กรเอกชน, การท่องเที่ยว, อปท., สอญ., กอ.รมน., สถาบันการเงิน(ธกส.)/เครือข่ายภาครัฐ คือ อปท. การศึกษา ภาคเอกชน คือ หอการค้า อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ประชาชน

- ๑๗) การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดการอนุรักษ์ดิน น้ำ อากาศและปริมาณสารเคมี
- ๑๘) การกำหนดรูปแบบและ Unit Cost ของกิจกรรม ในการอนุรักษ์ดินและน้ำและพืช

ที่นำมาปลูก

๑๙) ต้องมีแผนงานและงบประมาณ ตรวจสอบ ติดตามงาน และควบคุมการปฏิบัติต่อเนื่องตามแผนการจัดการ ๔ ด้าน

- ๒๐) จัดทำแผนงานและงบประมาณในการปลูกและการบำรุงรักษาต้นไม้ระยะเวลา ๗ ปี
- ๒๑) กำหนดรูปแบบและพืชที่ปลูกที่ให้ผลผลิตที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ตามความต้องการของตลาด
- ๒๒) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม carbon credit
- ๒๓) สร้างแรงจูงใจด้านคุณภาพชีวิต/รายได้/ความมั่นคงของพื้นที่
- ๒๔) การสร้างองค์ความรู้การอนุรักษ์ดินและน้ำ สำหรับเจ้าหน้าที่/ราษฎร
- ๒๕) ปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่/ผู้ที่เกี่ยวข้อง/ราษฎร
- ๒๖) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงานอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ๒๗) ได้รับการสนับสนุนอย่างยั่งยืนจากภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- ๒๘) หน่วยงานสนับสนุน เช่น วิชาการ + ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ภาครัฐและเอกชน ประชาชนชาวบ้าน)
- ๒๙) ต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่กรมป่าไม้กำหนด
- ๓๐) ทบทวน/ปรับปรุง เส้นชั้นคุณภาพลุ่มน้ำให้สอดคล้องกับปัจจุบัน
- ๓๑) ตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานปีละ ๑ ครั้ง
- ๓๒) เริ่มดำเนินการมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำภายใน ๒ ปี
- ๓๓) การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน แบบวนเกษตร เพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าเดิม
- ๓๔) จัดทำคู่มือประชาชนผู้สนใจที่ร่วมโครงการ
- ๓๕) การทำงานอย่างบูรณาการเชิงพื้นที่
- ๓๖) นำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง
- ๓๗) การบริหารจัดการพื้นที่น้อยให้มีรายได้มาก
- ๓๘) การบริหารพื้นที่ตัวอย่างเป็นรูปธรรม
- ๓๙) สร้างพื้นที่สีเขียวควบคู่การสร้างอาชีพทดแทน
- ๔๐) มีโมเดลเศรษฐกิจควบคู่การฟื้นฟูพื้นที่สีเขียว
- ๔๑) การปรับเปลี่ยนทัศนคติของชุมชน
- ๔๒) Carbon Credit เพิ่มค่าทางสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
- ๔๓) อยู่บนพื้นฐาน งานวิจัยและวิชาการ

๔๔) มีมาตรการช่วยเหลือประชาชนที่ปลูกพืช เช่น ยางพารา (หมุดอายุการให้น้ำayang ซึ่งจำเป็นต้อง ตัดโคน ทำอย่างไรให้ประชาชนสามารถตัดโคนได้อย่างถูกต้อง ข้อสังเกต : การตัดโคนต้องไม่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำและประชาชนดำเนินการเองและได้ประโยชน์ (รายได้จากการแปรรูปไม้))

๔. รูปแบบเชิงกล/เชิงพีช ควรจะดำเนินการก็วิธีถึงจะยอมรับว่าได้ดำเนินการตามมติ ครม.
แล้วในระยะแรก

การระดมความคิด

วิธีอนุรักษ์ดินและน้ำ : วิธีกล (mechanical conservation measures)

เทคนิควิธีกล	การดำเนินการ								ข้อดี/ข้อเสีย
	ประชาชน				องค์กร				
	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคอีสาน	ภาคใต้	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคอีสาน	ภาคใต้	
1. การไถพรวนตามแนวระดับ	1	1	1		1		1		ตามรายได้ของราษฎร
2. การทำคันดิน	1	1	1		1		1		
3. การทำคันดินรับรูปครึ่งวงกลม คันดินรับน้ำรูปสี่เหลี่ยมคางหมู	1		1		1	1			
4. การทำคันดินเบนน้ำ	1		1		1	1	1		การทำคันดินเบนน้ำ/ เหมืองฝายขนาดเล็ก
5. การทำขั้นบันไดดิน	1	1	1	1	1	1			
6. การทำคูรับน้ำขอบเขา	1		1		1	1	1		
7. การทำฐานปลูกไม้ผลเฉพาะต้น	1		1	1	1				
8. การทำคันชะลอความเร็วของน้ำ	1	1	1	1	1		1		ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่
9. การทำทางระบายน้ำ	1		1	1	1	1	1		
10. การทำบ่อตักตะกอน	1				1	1	1		
11. การสร้างบ่อน้ำในไร่นา	1	1	1	1	1		1	1	
12. การสร้างทางลำเลียงในไร่นา	1	1	1	1	1		1		
13. การจัดทำระบบกระจายน้ำ สู่ต้นไม้มเชิงอนุรักษ์	1				1				
รวม	13	6	11	6	13	6	9	1	
ต้องดำเนินการอย่างน้อยกี่วิธี	2	3	3	3					
ดำเนินการที่เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่	ตามความ เหมาะสม ของพื้นที่	ตามความ เหมาะสม ของพื้นที่	30	20					

วิธีอนุรักษ์ดินและน้ำ : วิธีพืช (vegetative conservation measures)

เทคนิควิธีพืช	การดำเนินการ								ข้อดี/ข้อเสีย
	ประชาชน				องค์กร				
	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคอีสาน	ภาคใต้	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคอีสาน	ภาคใต้	
1. การปลูกพืชคลุมดิน	1	1	1	1					
2. การคลุมดิน	1	1	1		1				
3. การปลูกพืชปุ๋ยสด	1	1	1		1				
4. การปลูกพืชสลับเป็นแถบ	1	1	1		1				
5. การปลูกพืชหมุนเวียน	1	1	1		1				
6. การปลูกพืชแซม	1	1	1		1				
7. การปลูกพืชเหลื่อมฤดู	1	1	1		1				
8. การปลูกพืชระหว่างแถบไม้พุ่มบำรุงดิน	1	1	1		1				
9. การทำคันซากพืช	1	1	1		1				
10. การปลูกแถบหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ	1	1	1		1	1	1		
11. การทำไม้บังลม	1	1	1		1		1		
12. ปลูกพืชสมุนไพร ปลูกพืชทางไม้เศรษฐกิจ				1				1	
รวม	11	11	11	2	10	1	2	1	
ต้องดำเนินการอย่างน้อยกี่วิธี	2	3	1	1					
ดำเนินการที่เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่	ตามความเหมาะสมของพื้นที่	20	30	20					

ภาพการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดกรอบมาตรการและกำหนดแนวทางการดำเนินงานอนุรักษ์ดินและน้ำ
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
ภาคระดมความคิด (วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕)

ที่ปรึกษา	นายสุรชัย อจลบุญ นายภูมินทร์ บุญบันดาร นายศักดิ์ดา มณีวงศ์	อธิบดีกรมป่าไม้ ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ สาขาแม่ฮ่องสอน
คณะผู้จัดทำ	นายอธิพงษ์ ก่อผล นางสาวพิกุลแก้ว แนนพกรัง นายอุดมศักดิ์ สงวนศิริธรรม นางอรพินท์ ธนินบุญ นางวรางคณา จิณะ นางสาวชัชสรล พิมพา	ผู้อำนวยการส่วนจัดการสิทธิการใช้ที่ดินป่าไม้ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ

ส่วนจัดการสิทธิการใช้ที่ดินป่าไม้ สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้

๖๑ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๕๖๑ ๔๒๙๒ - ๓ ต่อ ๕๗๘๒, ๕๗๘๕

โทรสาร : ๐ ๒๕๗๙ ๕๕๗๔

ส่วนจัดการสิทธิการใช้ที่ดินป่าไม้ สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้

เล่มมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ